РЕФЕРАТИВНО-НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

ISSN 2521-1463

СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА.

Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці

ОНЛАЙН-ЖУРНАЛ ЗАСНОВАНО У 2016 РОЦІ

НОМЕР ЖУРНАЛУ

Том 7
№ 4 (40)

Липень – серпень 2022 р.

DOI 10.53672/ej.4.2022

expertize-journal.org.ua

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Назаров О. А.
Євдокимова Н. О.
Кириченко О. А.
Калинка Г. І.
Цільмак О. М.
Мотлях О. І.

Барко В. І.
Лефтеров В. О.
Коренюк П. І.
Алікіна Н. В.
Попова Г. В.
Вітомський Ю. Л.

Землянська О. В.

Чернякова О. В.
Большаков С. І.
Тунтула О. С.
Ткач Ю. Д.
Єгорова Т. М.
Лисенко А. Б.

Шаповалов В. О.
Савкіна Т. В.
Савостін О. П.
Безушко С. В.
Вербина Ю. В.
Хлонь О. М.

Інститут психологічної експертизи і поліграфа Kyiv

ВИДАЄТЬСЯ ЗА СПРИЯННЯ

Київського міжнародного судово-експертного інституту психологічної експертизи і досліджень на поліграфі

ROR 02xc7et08

Номер на сайті

ISSN 2521-1463

ЗАСНОВНИК І ВИДАВЕЦЬ
Назаров Олег Анатолійович
канд. психол. наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва, судовий експерт

ВИДАВНИК НАЗАРОВ О. А.

Судово-психологічна експертиза

Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці

Реферативно-науковий online журнал
Електронне видання
Засновано у травні 2016 року

2022. Том 7, № 4 (40)

Липень–серпень 2022 року

Київ · 2022
expertize-journal.org.ua

DOI: 10.53672/ej.4.2022
УДК 159:34(05)+159:371(05)+347.948
ББК 67.5:88.4
С89

ISSN 2521-1463 (Online)
EAN-13 9772521146000
Ідентифікатор медіа R40-05509

Засновник і видавець: кандидат психологічних наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва Назаров Олег Анатолійович

Видається за сприяння ТОВ «Київський міжнародний судово-експертний інститут психологічної експертизи і досліджень на поліграфі», ROR 02xc7et08

С89 **Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці** : реферативно-науковий online журнал. — 2022. Т. 7, № 4 (40) (липень–серпень 2022 р.). — Київ : Видавник Назаров О. А., 2022. — 62 с. — URL: expertize-journal.org.ua.

Номер містить оригінальні статті й реферати праць з юридичної психології, судової експертизи та суміжних галузей, а також новини журналу й розділ «Новини інженерної психології та психотехніки».

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів

За точність викладеного матеріалу відповідальність покладається на авторів

Рукописи можуть рецензуватися і не повертаються

Авторські права на матеріали належать їхнім авторам. Матеріали журналу поширюються на умовах ліцензії Creative Commons «Із Зазначенням Авторства 4.0 Міжнародна» (CC BY 4.0), крім першоджерел рефератів і передрукованих матеріалів, права на які належать їхнім правовласникам.

Редакційні правки, скорочення та зміна назви матеріалу погоджуються з автором до публікації

За достовірність інформації, що міститься в опублікованих матеріалах, відповідальність несуть автори

© Автори матеріалів, 2022
© Видавник Назаров О. А., 2022

Редакційна колегія

Головний редактор — видавець (засновник видання)

Назаров О. А. — канд. психол. наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва, атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 2000 р., поліграфолог, правознавець. ORCID 0000-0002-3427-1162

Заступники головного редактора

Євдокимова Н. О. — д-р психол. наук, професор; напрям наукових робіт — психологічні науки. ORCID 0000-0002-8789-278X

Кириченко О. А. — д-р юрид. наук, професор, завідувач кафедри права факультету бізнесу, адміністрування та права Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика, наукова спеціальність 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; напрям наукових робіт — юридичні науки. ORCID 0000-0002-8748-6431

Відповідальний секретар

Калинка Г. І. — фахівець факультету бізнесу, адміністрування та права Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика, ад'юнкт зі спеціальності 19.00.06 — юридична психологія, здобувач наукового ступеня доктора філософії у галузі юридичної психології. ORCID 0000-0002-6113-7778

Члени редакційної колегії

Цільмак О. М. — д-р юрид. наук, канд. психол. наук, професор, завідувачка кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія», полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0001-7348-4876

Мотлях О. І. — д-р юрид. наук, професор, провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем досудового розслідування Навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ, поліграфолог, заслужений юрист України. ORCID 0000-0002-6135-9952

Барко В. І. — д-р психол. наук, професор, головний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії психологічного забезпечення Державного науково-дослідного інституту МВС України, поліграфолог, полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0003-4962-0975

Лефтеров В. О. — д-р психол. наук, професор, проректор Міжнародного університету, полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0002-9163-0555

Коренюк П. І. — д-р екон. наук, професор, академік (дійсний член) Академії економічних наук України, завідувач кафедри менеджменту організацій і адміністрування Дніпровського державного технічного університету. ORCID 0000-0001-8321-3199

Алікіна Н. В. — канд. психол. наук, старший науковий співробітник, експерт вищого кваліфікаційного класу, працювала тривалий час на посадах голови секції судової психологічної експертизи Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України, головним експертом лабораторії криміналістичних експертиз Київського науково-дослідного інституту судових експертиз, атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження» до 2016 р., стаж експертної роботи з 1978 р. ORCID 0000-0002-0166-4437

Попова Г. В. — канд. психол. наук, доцент, підполковник міліції у відставці. ORCID 0000-0003-3814-4037

Вітомський Ю. Л. — канд. психол. наук, офіцер запасу СБ України. ORCID 0009-0004-5206-5065

Землянська О. В. († 06.07.2020) — д-р психол. наук, професор, професор кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ, полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0001-6547-2621

Чернякова О. В. — канд. психол. наук, доцент, завідувачка кафедри психології та філософії Київського університету інтелектуальної власності та права. ORCID 0000-0002-0384-4829

Большаков С. І. — канд. військ. наук, доцент, керівник ТОВ «Науково-дослідний інститут судової експертизи та оцінки», атестований судовий експерт за спеціальностями 11.1 «Дослідження документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності» та 12.2 «Визначення вартості колісних транспортних засобів та розміру збитку, завданого власнику транспортного засобу», суб'єкт оцінки майна та майнових прав, полковник ЗСУ у відставці. ORCID 0000-0003-2394-0225

Тунтула О. С. — канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри цивільного та кримінального права і процесу юридичного факультету Чорноморського національного університету імені Петра Могили, наукова спеціальність 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. ORCID 0000-0002-1699-1668

Ткач Ю. Д. — канд. юрид. наук, доцент кафедри криміналістики Одеського державного університету внутрішніх справ, наукова спеціальність 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза. ORCID 0009-0006-3675-2548

Єгорова Т. М. — старший науковий співробітник Полтавського відділення Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, голова секції судової психологічної експертизи Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України з 2015 р., атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 2000 р. ORCID 0000-0002-4097-5449

Лисенко А. Б. — голова професійної громадської організації «Колегія поліграфологів України», директор Комітету з освіти правління громадської професійної організації «Міжнародна асоціація професіоналів в поліграфології» (AIPP, Мексика), експерт-аналітик 1 категорії, поліграфолог, підполковник СБУ в запасі. ORCID 0000-0002-8131-9931

Шаповалов В. О. — головний редактор журналу «Оцінка достовірності: наукові дослідження та практика», атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження» (2016 р.), старший науковий співробітник науково-дослідного відділу (проблем психологічного вивчення особового складу) Науково-методичного центру кадрової політики Міністерства оборони України (2020 р.), поліграфолог. ORCID 0009-0004-0472-6201

Савкіна Т. В. — старший науковий співробітник лабораторії почеркознавчих, лінгвістичних, психологічних, мистецтвознавчих досліджень Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 1998 р. ORCID 0009-0007-9784-2253

Савостін О. П. — старший судовий експерт відділу почеркознавчих досліджень лабораторії криміналістичних видів досліджень Одеського науково-дослідного інституту судової експертизи Міністерства юстиції України, психолог — судовий експерт другого кваліфікаційного класу комунальної установи «Одеський обласний медичний центр психічного здоров'я», атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 1982 р. ORCID 0009-0003-6666-0247

Безушко С. В. — канд. пед. наук, доцент. ORCID 0009-0008-2069-1642

Вербина Ю. В. — канд. психол. наук, доцент кафедри психології та педагогічної освіти Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика. ORCID 0009-0004-2947-9251

Хлонь О. М. — канд. психол. наук, доцент, доцент кафедри психології та філософії Київського університету інтелектуальної власності та права. ORCID 0000-0001-9733-8531

Зміст

ПЕРЕДМОВА 7

РОЗДІЛ 1. НАУКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ (СТАТТІ, РЕФЕРАТИ СТАТЕЙ) 10

1.1. Теорія та історія застосування спеціальних знань 11

Кириченко О. А., Бондаренко І. В. Інноваційні засади легітимного масмедійного та іншого оприлюднення достовірних і недостовірних відомостей в умовах воєнного стану : навч. посіб. 4-те вид. Київ : Видавець Назаров О. А., 2022. 336 с. 11

Мулик Я. І. **Організація підготовки** та атестації судових експертів: основні вимоги та обмеження [Електронний ресурс] 13

Мулик Т. О., Мулик Я. І. Теоретичні основи судово-економічної експертизи: аналіз наукових поглядів. Економічний простір. 2021. № 165. С. 131–139. 15

1.2. Судово-психологічна експертиза 17

Землянська О. В. **Землянська, О.** В. Особливості посмертної судово-психологічної експертизи 17

Бандурка О. М., Бочарова С. П., Землянська О. В. Бандурка, О. М. Психологічний коментар до окремих статей нового Кримінального кодексу України 19

Сучасний, автоматизований поліграф EyeDetect+ посів 1-е місце на церемонії вручення нагород Utah Innovation Awards 2022 у США. В Україні EyeDetect застосовується під час проведення судово-психологічних експертиз 21

1.3. Проблемні аспекти застосування поліграфа 25

Міжнародне співтовариство поліграфологів. **Міжнародне співтовариство** поліграфологів проводить акредитацію українських поліграфологів на участь в освітніх заходах у відповідності до міжнародного стандарту ASTM E2064-00 (2014 року) про періодичне підвищення кваліфікації поліграфолога 25

1.4. Судова практика 28

Левчук Г. Б., Прохоров-Лукин Г. В., Ярослав Ю. Ю. Тезисно: думки фахівців, судових експертів в контексті анонсованого інтерв'ю з Директором експертного забезпечення правосуддя Міністерства юстиції на тему «Сьогодення судової експертизи в Україні - реалії та виклики» до Дня судового експерта України 28

Верховний Суд. **Уразливий та безпорадний** стан особи: документи, правова позиція ВС, поняття, ознаки, особливості кваліфікації уразливого та безпорадного стану особи в судовому процесі, кримінальному праві в Україні 33

Хмельницький апеляційний суд. **Попри підтверджувальні** результати генетичної експертизи чоловік заперечує своє батьківство: суд позбавив його батьківських прав 47

Кабінет Міністрів України. **05 серпня** 2022 року Кабінет Міністрів України реорганізував Інститут права та післядипломної освіти Міністерства юстиції України шляхом його приєднання до Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса» Мін'юсту 49

РОЗДІЛ 2. НОВИНИ ЖУРНАЛУ **51**

З 24 червня 2022 року в підрозділах Експертної служби МВС України змінився порядок сплати за проведення судової експертизи в цивільних, господарських, адміністративних справах, кримінальному провадженні, у виконавчому провадженні **51**

З нагоди пам'яті та віддання шани найвідомішому поліграфологу 21 століття Кліву Бакстеру (помер 24.06.2013), відкриття якого призвели до революції у світі досліджень на поліграфі - для українських поліграфологів буде проведений пам'ятний Вебінар ISOPE **51**

Сучасна технологія - поліграф EyeDetect впевнено лідирує у світі як найбільш надійна технологія виявлення прихованої інформації (неправди, обману) **52**

Порівняння найкращих у світі технологій оцінки надійності і виявлення прихованої інформації - класичного і сучасного поліграфів EyeDetect **52**

19 серпня 2022 року директором Одеського науково-дослідного інституту судових експертиз призначено Кішка Дмитра Івановича (наказ Міністерства юстиції України №3486/5 від 18.08.2022 року) **52**

РОЗДІЛ 3. НОВИНИ ІНЖЕНЕРНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПСИХОТЕХНІКИ **54**

Будова поліграфа EyeDetect: станція, програмне забезпечення, опора для підборіддя **54**

ЧИТАЧІ ТАКОЖ ШУКАЮТЬ **57**

Передмова

СЛОВО РЕДАКЦІЇ

Звертаємо увагу: це реферативно-науковий журнал. Частина матеріалів номера — оригінальні статті, частина — реферати праць, які вже були опубліковані раніше: у фахових виданнях, на сайтах судів і державних органів. Реферати ми подаємо за правилами передруку: з іменем автора, незміненою назвою, бібліографічним описом першої публікації та посиланням на неї. Анотація до кожного матеріалу допоможе швидко вирішити, з чого почати читання.[6]

Шановні читачі! Позаду кожного рішення суду стоять факти, а позаду фактів — знання фахівців. Номер 2022. Том 7, № 4 (40) відкриває 11 матеріалів, присвячених таким темам: правові позиції Верховного Суду, теорія та історія спеціальних знань, судово-психологічна експертиза, поліграф і виявлення обману.

> *Сторінка історії науки. 1882 року очільник служби кримінальної ідентифікації паризької поліції Альфонс Бертільйон запровадив антропометричну систему розпізнавання злочинців («бертильйонаж»): точні вимірювання тіла, словесний опис і фотографії. Згодом як основний метод ідентифікації її витіснила дактилоскопія. У 2022 році минає 140 років від цієї події.*[7]

Свіжі події професійного життя ми зібрали в розділі «Новини журналу». Повертайтеся до архіву журналу частіше: щотижня тут з'являються нові матеріали, а редакція чекає на ваші статті.

Редакція журналу

Цифри війни. Війна, яку російська федерація розв'язала проти України, щодня забирає життя. Станом на 28 серпня 2022 р. Моніторингова місія ООН з прав людини в Україні підтвердила загибель 5 663 цивільних осіб, серед них 365 дітей, і поранення 8 055 цивільних осіб, серед них 623 дітей. За кожною цифрою — людська доля, і завдання юридичної психології — допомагати правосуддю встановлювати правду про ці злочини.[8]

Кримінальні провадження. За даними Офісу Генерального прокурора, станом на 26.08.2022 органи прокуратури зареєстрували з початку повномасштабного вторгнення 30 253 воєнні злочини і 14 134 злочини проти національної безпеки України.[9]

Шкода державі та громадянам. Спільної офіційної оцінки збитків на дату виходу номера ще не було: першу (RDNA1) Уряд України, Європейська комісія і Світовий банк оприлюднили 09.09.2022 — прямі збитки станом на 01.06.2022 перевищили 97 млрд дол. США.[10]

Відшкодування і судова експертиза. Фонд державного майна і Мінекономіки оприлюднили проєкт пооб'єктної методики визначення збитків підприємств: оціню-

вати їх мали незалежні оцінювачі та судові експерти — за документами підприємства, оглядом об'єкта, фото-, відео- і супутниковими знімками.[11]

Кінологи ДСНС зі службовими собаками працюють на місці російського ракетного удару по Вінниці 14 липня 2022 р. Фото: ДСНС України, ліцензія CC BY 4.0.[12]

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова в Миколаєві після російського обстрілу вранці 15 липня 2022 р. Фото: ДСНС України, ліцензія CC BY 4.0.[13]

ПАМ'ЯТІ СУДДІ ЛЮБОВІ ХАРЕЧКО

Любов Костянтинівна Харечко — суддя Чернігівського апеляційного суду. На громадських засадах вона була суддею-спікером суду: представляла суддівський корпус у медіа, виступала на телебаченні (суд очолював Геннадій Салай)[14]. Збори суддів Чернігівського апеляційного суду двічі обирали її секретарем судової палати у цивільних справах: 8 жовтня 2018 р.[15] і повторно, на другий строк, 7 жовтня 2021 р.[16] (обидва рази суд очолював Геннадій Салай[17]); раніше цю посаду вона обіймала в Апеляційному суді Чернігівської області[18]. 3 березня 2022 р. поблизу села Рогощі на Чернігівщині російські військові розстріляли автомобіль, у якому вона разом із сином намагалася евакуюватися. Любов Костянтинівна загинула, її син зазнав поранення[19]. Любов Харечко писала вірші — про війну і мир, про материнство, віру, рідну землю і суддівську долю. З березня 2022 р. в кожному номері журналу — один її вірш.

Вірш номера: «Антисон» (вересень 2014 р.)[20]

Читати вірш «Антисон» у збірнику (с. 6) | Збірник у Google Диску

> **Судді — жертви війни.** Станом на 31.08.2022 органи судової влади та судові медіа повідомили, що внаслідок збройної агресії російської федерації загинула щонайменше одна суддя: Любов Харечко (суддя Чернігівського апеляційного суду, 03.03.2022)[19]. Пам'ятаємо кожного.

РОЗДІЛ 1. НАУКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ (СТАТТІ, РЕФЕРАТИ СТАТЕЙ)

Позначки: «Анотація» — оригінальний матеріал, уперше оприлюднений у журналі; «Реферат» — стислий виклад праці або офіційного документа, уперше оприлюднених в іншому виданні чи на іншому ресурсі; під кожним рефератом наведено відомості про першу публікацію; наявний DOI зазначено біля відомостей про оприлюднення. Цифри у квадратних дужках відсилають до списку References після кожної публікації: описи за ДСТУ 8302:2015, українські й російські назви подано латиницею (транслітерація за постановою Кабінету Міністрів України від 27.01.2010 № 55), їхній переклад англійською — у квадратних дужках.

Читачеві. За кожною публікацією цього номера стоять реальні справи: кримінальні провадження, сімейні спори, позови про відшкодування моральної шкоди, перевірки із застосуванням поліграфа. Анотація допоможе швидко зорієнтуватися, а повний текст за посиланням відкриє методики, аргументи сторін і правові позиції Верховного Суду, які можуть знадобитися у вашій наступній справі. Читайте, порівнюйте з власною практикою і діліться знайденим з колегами.

1.1. ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ

ІННОВАЦІЙНІ ЗАСАДИ ЛЕГІТИМНОГО МАСМЕДІЙНОГО ТА ІНШОГО ОПРИЛЮДНЕННЯ ДОСТОВІРНИХ І НЕДОСТОВІРНИХ ВІДОМОСТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ : НАВЧ. ПОСІБ. 4-ТЕ ВИД. КИЇВ : ВИДАВЕЦЬ НАЗАРОВ О. А., 2022. 336 С.[1]

Кириченко О. А., Бондаренко І. В.

Реферат. Навчальний посібник Кириченка О. А. і Бондаренко І. В. «Інноваційні засади легітимного масмедійного та іншого оприлюднення достовірних і недостовірних відомостей в умовах воєнного стану» (4-те вид., Київ : Видавець Назаров О. А., 2022, 336 с.) вийшов російською мовою як додаток до електронного реферативно-наукового журналу «Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці». Видання рекомендовано вченою радою Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика (протокол № 13 від 1 липня 2022 р.); рецензентами виступили доктори юридичних наук І. І. Котюк, І. В. Пиріг та Е. Б. Хачатуров. Автори викладають власні інноваційні засади розуміння сутності та співвідношення завідомо й незавідомо достовірних і недостовірних відомостей, а також умов їх легітимного оприлюднення в мас-медіа та в інший спосіб. Як приклад розібрано дискусію між Державним секретарем США, Президентом України та однією з журналісток щодо якості української антикорупційної політики. На цьому матеріалі автори показують, що брак належного професіоналізму, тобто реальної обізнаності з питань легітимності процедури створення антикорупційного та інших вищих судів, спричиняє появу в публічному дискурсі незавідомо недостовірних відомостей. Розкрито доктринальне, законопроєктне та інше прикладне значення інноваційних засад теорології доказів та інших антиделіктних відомостей в антиделіктному судочинстві для розроблення базових положень забезпечення законності в журналістській діяльності, розслідуваннях і сфері медіабезпеки. У додатках схарактеризовано юридико-журналістську компетентність І. В. Бондаренко як здобувачки вищої освіти за спеціальністю 061 «Журналістика»; уміщено скриншоти оригіналів таблиць із результатами іспиту претендентів на посади суддів антикорупційного та касаційного кримінального судів, які автори оцінюють як нікчемні; стисло викладено процедуру «обрання (добору)» суддів цих судів і прокурорів Офісу Генерального прокурора, яку автори вважають корупційною та нелегітимною. Для розвитку супутньої юридичної компетентності журналістів запропоновано практичні фабули справ з антикримінальної практики та запитання до них. Посібник адресовано всім, хто цікавиться інноваціями юриспруденції та забезпеченням законності в журналістській галузі права.

Ключові слова: достовірні відомості, недостовірні відомості, завідомо недостовірна інформація, оприлюднення інформації, мас-медіа, журналістська діяльність, медіабезпека, воєнний стан, теорологія доказів, антиделіктне судочинство, юридична компетентність журналістів.

Innovative Foundations of Legitimate Mass-Media and Other Disclosure of Reliable and Unreliable Information Under Martial Law: A Study Guide (4Th Ed.)

Kyrychenko O. A., Bondarenko I. V.

Abstract. The study guide by O. A. Kyrychenko and I. V. Bondarenko (4th edition, Kyiv: Publisher Nazarov O. A., 2022, 336 pp.) was written in Russian and issued as a supplement to the online abstracting and scientific journal Forensic Psychological Examination. Application of the Polygraph and Special Knowledge in Legal Practice; it was recommended for publication by the Academic Council of Pylyp Orlyk International Classical University. The authors present their own framework for understanding knowingly and unknowingly reliable and unreliable information and the conditions under which such information may be legitimately disclosed in the mass media and in other ways. A public exchange between the US Secretary of State, the President of Ukraine and a journalist on the quality of Ukrainian anti-corruption policy serves as a case study: the authors argue that limited awareness of the legitimacy of the procedure for establishing the anti-corruption court and other high courts allowed unknowingly unreliable statements to enter this discourse. The guide discusses the doctrinal, legislative and applied value of the theory of evidence and of other anti-delict information for formulating standards of legality in journalism, investigations and media security. The appendices describe the legal and journalistic competence of I. V. Bondarenko as a student of Journalism (specialty 061), reproduce screenshots of examination results of candidates for judges of the anti-corruption and cassation criminal courts, summarize the selection of these judges and of prosecutors of the Office of the Prosecutor General, which the authors regard as illegitimate, and offer case scenarios with questions for developing journalists' legal competence.

Keywords: reliable information, unreliable information, knowingly false information, disclosure of information, mass media, journalism, media security, martial law, theory of evidence, legal competence of journalists.

Першоджерело: *Кириченко О. А., Бондаренко І. В. Інноваційні засади легітимного масмедійного та іншого оприлюднення достовірних і недостовірних відомостей в умовах воєнного стану : навч. посіб. 4-те вид. Київ : Видавець Назаров О. А., 2022. 336 с. (Додаток до електронного реферативно-наукового журналу «Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці»). . (Мова оригіналу — російська.).*[1] *Реферат оприлюднено в журналі 01.07.2022.*

References

1. Kyrychenko O. A., Bondarenko I. V. Innovatsiini zasady lehitymnoho masmediinoho ta inshoho opryliudnennia dostovirnykh i nedostovirnykh vidomostei v umovakh voiennoho stanu [Innovative Foundations of Legitimate Mass-Media and Other Disclosure of Reliable and Unreliable Information Under Martial Law: A Study Guide (4Th Ed.)] : navch. posib. 4-te vyd. Kyiv : Vydavets Nazarov O. A., 2022. 336 s. : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2022. Vol. 7, No. 4 (40). URL: https://expertize-journal.org.ua/profesor-kirichenko-o-a/6872-kirichenko-a-a-bondarenko-i-v-innovatsionnye-osnovy-legitimnogo-massmedijnogo-i-inogo-obnarodovaniya-dostovernykh-i-nedostovernykh-svedenij-v-usloviyakh-voennogo-polozheniya-ucheb-posobie-4-toe-izd-kiev-izdatel-nazarov-o-a-2022-336-s (onovlena versiia vid 02.07.2022). [in Ukrainian].

ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДГОТОВКИ ТА АТЕСТАЦІЇ СУДОВИХ ЕКСПЕРТІВ: ОСНОВНІ ВИМОГИ ТА ОБМЕЖЕННЯ [ЕЛЕКТРОННИЙ РЕСУРС][1]

Мулик Я. І.

Реферат. Мулик Я. І. аналізує, як в Україні організовано підготовку та атестацію судових експертів і які вимоги та обмеження встановлює для них чинне законодавство. Вихідна теза авторки полягає в тому, що судово-експертну діяльність у державі здійснюють і фахівці державних спеціалізованих установ, і приватні судові експерти, тож якість експертного забезпечення правосуддя прямо залежить від того, як побудовано їх навчання, стажування та допуск до практики. Предметом розгляду стали ознаки, що мають бути притаманні судовому експерту, та коло осіб, які не можуть ним бути; права й обов'язки експерта за чинним законодавством; обставини, за яких експерт зобов'язаний заявити самовідвід; види робіт, виконувати які під час проведення судової експертизи експерту заборонено; фахові компетенції судового експерта. Окремо охарактеризовано діяльність Центральної експертно-кваліфікаційної комісії, описано загальну послідовність атестації та присвоєння кваліфікації судового експерта, наведено відомості про атестованих експертів за напрямами експертиз і в розрізі регіонів, які відображаються в Реєстрі атестованих судових експертів, а також результативні показники роботи комісії. Авторка доходить висновку, що в організації освіти, атестації та практичної діяльності судових експертів зберігаються недоліки, наслідком яких є тривале очікування результатів експертизи, значне навантаження на експертів і залучення до експертного процесу осіб із низькою кваліфікацією. Для чинного законодавства, на думку Мулик Я. І., характерні недостатня врегульованість процедури проходження атестації, неузгодженість вимог до судових експертів, невисокий рівень оплати їхньої праці та значна вартість стажування. Подолати ці вади пропонується змінами до законодавчих актів, спрямованими на вдосконалення підготовки та атестації судових експертів. Статтю опубліковано в журналі «Ефективна економіка» (2021, № 1). Праця становить інтерес для кандидатів у судові експерти, членів експертно-кваліфікаційних комісій, керівників експертних установ, а також юристів, яким доводиться перевіряти кваліфікацію експерта під час оцінки його висновку.

Ключові слова: судова експертиза, судові експерти, атестація судового експерта, свідоцтво судового експерта, стажування судового експерта, Центральна експертно-кваліфікаційна комісія, Реєстр атестованих судових експертів, самовідвід експерта, фахові компетенції експерта.

Organization of Training and Certification of Forensic Experts: Basic Requirements and Restrictions

Mulyk Ya. I.

Abstract. Ya. I. Mulyk examines how the training and certification of forensic experts are organized in Ukraine, where forensic examinations are performed both by specialists of state forensic institutions and by private experts. The paper, published in the journal Efektyvna Ekonomika (2021, No. 1), outlines the characteristics a forensic expert must possess, the persons who may not act as experts, the rights and duties of experts under current legislation, the grounds on which an expert is obliged to withdraw from a case, and the kinds of work an expert is prohibited from performing during

an examination. The author describes the professional competences of a forensic expert, the work of the Central Expert Qualification Commission and the general sequence of certification and award of the qualification of forensic expert. Data on certified experts by type of examination and by region, as reflected in the Register of Certified Forensic Experts, are presented together with performance indicators of the Commission. The analysis reveals persistent shortcomings in expert education, certification and practice that result in long waiting times for expert findings, heavy workloads and the involvement of poorly qualified persons. Current legislation is characterized by insufficient regulation of the certification procedure, inconsistent requirements for experts, low remuneration and the high cost of internship. The author argues that targeted legislative amendments are needed to improve the training and certification of forensic experts. The findings are of interest to candidates for expert qualification, qualification commissions, heads of forensic institutions and lawyers assessing an expert's qualification when evaluating an expert opinion.

Keywords: forensic examination, forensic experts, certification of forensic experts, expert qualification certificate, expert internship, Central Expert Qualification Commission, Register of Certified Forensic Experts, expert recusal, professional competence.

Першоджерело: *Мулик Я. І. Організація підготовки та атестації судових експертів: основні вимоги та обмеження. Ефективна економіка. 2021. № 1. Реферат оприлюднено в журналі 26.07.2022.*

References

1. Mulyk Ya. I. Orhanizatsiia pidhotovky ta atestatsii sudovykh ekspertiv: osnovni vymohy ta obmezhennia [Organization of Training and Certification of Forensic Experts: Basic Requirements and Restrictions] [Elektronnyi resurs] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2022. Vol. 7, No. 4 (40). URL: https://expertize-journal.org.ua/inshi-vidi-spetsialnikh-znan/7022-mulik-ya-i-organizatsiya-pidgotovki-ta-atestatsiji-sudovikh-ekspertiv-osnovni-vimogi-ta-obmezhennya-elektronnij-resurs-ya-i-mulik-efektivna-ekonomika-2021-1 (onovlena versiia vid 04.11.2026). [in Ukrainian].

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ: АНАЛІЗ НАУКОВИХ ПОГЛЯДІВ. ЕКОНОМІЧНИЙ ПРОСТІР. 2021. № 165. С. 131–139.[1]

Мулик Т. О., Мулик Я. І.

Реферат. Мулик Т. О. і Мулик Я. І. (Вінницький національний аграрний університет) аналізують наукові погляди на теоретичні основи судово-економічної експертизи, виходячи з того, що в літературі досі немає узгодженої позиції щодо сутності економічних експертиз, а зростання кількості економічних правопорушень підвищує потребу правоохоронних органів у фаховому експертному забезпеченні. Матеріалом дослідження стали визначення понять «експертиза», «судова експертиза», «судово-бухгалтерська», «судово-економічна» та «економічна експертиза», запропоновані А. П. Шереметом, А. М. Ужвою, М. Ф. Базасем, І. А. Волковою, О. П. Колісником, Т. М. Білухою та іншими науковцями, а також норми Закону України «Про судову експертизу» та Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень (наказ Мін'юсту України від 08.10.1998 № 53/5). Позиції систематизовано в таблицях і узагальнено шість підходів до тлумачення судово-економічної експертизи: як процесуальної дії, дослідження фінансово-господарської діяльності, застосування спеціальних знань з обліку, аналізу й контролю, дослідження первинних і зведених документів, дослідження матеріальних об'єктів, явищ і процесів та процесуального дослідження економічних об'єктів. Розглянуто також ідею несудової (неконфліктної) економічної експертизи, мету, завдання, предмет і об'єкти економічних експертиз. До дискусійних питань автори відносять відсутність єдиних визначень базових понять, неоднозначне розуміння змісту, видів, предмета, методів і суб'єктів експертизи, термінологічні розбіжності в нормативних і наукових документах та невизначеність рівня спеціальних знань експерта-економіста. Запропоновано авторське визначення судово-економічної експертизи як процесуальної дії, що полягає в експертному дослідженні даних бухгалтерського й податкового обліку, фінансово-господарської діяльності та фінансово-кредитних операцій з метою надання висновку з питань органів дізнання та слідства. Обґрунтовано доповнення розділу І «Загальні положення» Закону України «Про судову експертизу» статтею «Понятійний апарат судової експертизи» з визначеннями, зокрема за видами експертиз, і закріплення в нормативних актах, крім завдань, також предмета та об'єктів експертиз. Висновки корисні судовим експертам-економістам, слідчим, суддям і викладачам судової експертизи.

Ключові слова: судова експертиза, судово-економічна експертиза, судово-бухгалтерська експертиза, економічна експертиза, несудова економічна експертиза, понятійний апарат, предмет експертизи, об'єкти експертизи, Закон України «Про судову експертизу», Інструкція № 53/5.

Theoretical Foundations of Forensic Economic Examination: An Analysis of Scholarly Views

Mulyk T. O., Mulyk Ya. I.

Abstract. T. O. Mulyk and Ya. I. Mulyk of Vinnytsia National Agrarian University address the lack of agreement in Ukrainian scholarship on what economic examinations are, a gap that matters as economic offences grow and law enforcement relies more on expert support. The authors compare definitions of examination, forensic examination, forensic accounting examination, forensic economic examination and economic examination proposed by A. P. Sheremet, A. M. Uzhva, M. F. Bazas, I. A. Volkova, O. P. Kolisnyk, T. M. Bilukha and other researchers, together with the Law of Ukraine On

Forensic Examination and the Instruction on the Appointment and Conduct of Forensic Examinations approved by Order No. 53/5 of the Ministry of Justice of Ukraine of 8 October 1998. Six approaches to forensic economic examination are distinguished: as a procedural action, a study of financial and business activity, the application of special knowledge in accounting, analysis and control, an expert study of primary and consolidated documents, a study of material objects, phenomena and processes, and a procedural study of economic objects. The paper also considers non-judicial economic examination and the aims, tasks, subject matter and objects of economic examinations. The authors identify unresolved terminological issues and propose their own definition of forensic economic examination as a procedural action consisting in an expert study of accounting and tax data, financial and business activity and credit operations to answer questions from investigating authorities. They recommend adding an article on the conceptual framework of forensic examination to Section I of the Law and specifying the subject matter and objects of examinations in the regulations.

Keywords: forensic examination, forensic economic examination, forensic accounting examination, economic examination, non-judicial examination, conceptual framework, subject matter of examination, objects of examination, Law on Forensic Examination.

Першоджерело: *Мулик Т. О., Мулик Я. І. Теоретичні основи судово-економічної експертизи: аналіз наукових поглядів. Економічний простір. 2021. № 165. С. 131–139.*[2] *DOI:* ***10.32782/2224-6282/165-24***[2]*. Реферат оприлюднено в журналі 26.07.2022.*

References

1. Mulyk T. O., Mulyk Ya. I. Teoretychni osnovy sudovo-ekonomichnoi ekspertyzy: analiz naukovykh pohliadiv [Theoretical Foundations of Forensic Economic Examination: An Analysis of Scholarly Views]. Ekonomichnyi prostir. 2021. № 165. S. 131–139 : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2022. Vol. 7, No. 4 (40). URL: https://expertize-journal.org.ua/inshi-vidi-spetsialnikh-znan/7023-mulik-t-o-mulik-ya-i-teoretichni-osnovi-sudovo-ekonomichnoji-ekspertizi-analiz-naukovikh-poglyadiv-ekonomichnij-prostir-2021-165-s-131-139 (onovlena versiia vid 04.11.2026). [in Ukrainian].

2. Mulyk T. O., Mulyk Ya. I. Teoretychni osnovy sudovo-ekonomichnoi ekspertyzy: analiz naukovykh pohliadiv [Theoretical Foundations of Forensic Economic Examination: An Analysis of Scientific Views]. Ekonomichnyi prostir. 2021. № 165. S. 131–139. DOI: https://doi.org/10.32782/2224-6282/165-24. URL: https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/800/776 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

1.2. СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА

ЗЕМЛЯНСЬКА, О. В. ОСОБЛИВОСТІ ПОСМЕРТНОЇ СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ[1]

Землянська О. В.

Реферат. Статтю О. В. Землянської, опублікована в журналі «Право і безпека» (2009, № 2, с. 233–238), присвячено посмертній судово-психологічній експертизі. Авторка відносить цей вид судово-психологічної експертизи до найскладніших і найвідповідальніших і пояснює це тим, що експерти позбавлені можливості провести очне експериментально-психологічне обстеження: людини вже немає серед живих. Попри це перед експертом постає завдання відтворити її «психологічний портрет» і «особливості» особистості, тобто встановити стійкі мотиви поведінки, інтереси, ціннісні орієнтації, охарактеризувати емоційно-вольову сферу та можливості інтелекту, розглянути коло міжособистісних стосунків і способи розв'язання конфліктів, що виникали. Такий перелік окреслює предмет посмертного дослідження особистості й показує, що висновок експерта в цьому разі не може спиратися на результати безпосереднього обстеження підекспертної особи. Для судових експертів-психологів, слідчих, прокурорів і суддів праця корисна як стисла характеристика предмета та особливостей цього виду експертизи, а також як нагадування про обмеження, з якими стикається експерт, коли досліджувана особа померла.

Ключові слова: посмертна судово-психологічна експертиза, психологічний портрет, особистість померлої особи, мотиви поведінки, ціннісні орієнтації, емоційно-вольова сфера, міжособистісні стосунки, судово-психологічна експертиза.

Zemlianska O. V. Specific Features of Posthumous Forensic Psychological Examination

Zemlianska O. V.

Abstract. In an article published in the journal Pravo i Bezpeka (Law and Safety, 2009, No. 2, pp. 233–238), O. V. Zemlianska addresses posthumous forensic psychological examination. She considers it one of the most complex and responsible types of forensic psychological examination, because experts cannot carry out a face-to-face experimental psychological assessment of a person who is no longer alive. The expert must nevertheless reconstruct the deceased person's psychological portrait: stable motives of behaviour, interests and value orientations, the emotional and volitional sphere and intellectual capacity, the range of interpersonal relationships, and the ways in which the person resolved conflicts. This list defines the subject matter of a posthumous personality study and makes clear that the expert's conclusions cannot rest on direct examination of the subject. For forensic psychologists, investigators, prosecutors and judges, the article serves as a concise outline of the subject and specific features of this type of examination and of the limitations the expert faces when the person concerned has died.

Keywords: posthumous forensic psychological examination, psychological portrait, personality reconstruction, motivation, value orientations, emotional and volitional sphere, interpersonal relationships, forensic psychology.

Першоджерело: *Землянська О. В. Особливості посмертної судово-психологічної експертизи. Право і безпека. 2009. № 2. С. 233–238.*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 06.06.2021.*

References

1. Zemlianska O. V. Zemlianska, O. V. Osoblyvosti posmertnoi sudovo-psykholohichnoi ekspertyzy [Zemlianska O. V. Specific Features of Posthumous Forensic Psychological Examination] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2022. Vol. 7, No. 4 (40). URL: https://expertize-journal.org.ua/psikhologichna-ekspertiza/5128-zemlyanska-o-v-osoblivosti-posmertnoji-sudovo-psikhologichnoji-ekspertizi (onovlena versiia vid 04.11.2026). [in Ukrainian].

2. Zemlianska O. V. Osoblyvosti posmertnoi sudovo-psykholohichnoi ekspertyzy [Features of Posthumous Forensic Psychological Examination]. Pravo i bezpeka. 2009. № 2. S. 233–238. URL: https://drive.google.com/file/d/1xh2Gh2J_cgp7g19gcQXjMG5dYZ9HNRTD/view (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

БАНДУРКА, О. М. ПСИХОЛОГІЧНИЙ КОМЕНТАР ДО ОКРЕМИХ СТАТЕЙ НОВОГО КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ[1]

Бандурка О. М., Бочарова С. П., Землянська О. В.

Реферат. Бандурка О. М., Бочарова С. П. та Землянська О. В. у статті, надрукованій у «Віснику Національного університету внутрішніх справ» (2002, вип. 18, с. 421–428), розглядають новий на той час Кримінальний кодекс України з позиції юридичної психології. Автори аналізують низку статей кримінального закону, судовий розгляд справ за якими потребує психологічного аналізу особливостей особистості й поведінки потерпілих, обвинувачуваних і свідків, а отже, зумовлює потребу в проведенні психологічних експертиз. Ключова теза праці полягає в тому, що врахування психічних станів особи законодавець закріпив двома шляхами: в ознаках складів низки злочинів і в обставинах, що пом'якшують відповідальність. Звідси випливає, що для правильного застосування таких норм суду й органам розслідування потрібні спеціальні психологічні знання. Психологічний коментар до кримінального закону в такій постановці пов'язує юридичну оцінку діяння з предметом судово-психологічної експертизи і допомагає визначити категорії справ, у яких залучення експерта-психолога обґрунтоване. Праця становить інтерес для судових експертів-психологів, слідчих, прокурорів, суддів і адвокатів, а також для викладачів юридичної психології як приклад психологічного коментування норм КК України невдовзі після його ухвалення.

Ключові слова: психологічний коментар, Кримінальний кодекс України, судово-психологічна експертиза, психічний стан, обставини, що пом'якшують відповідальність, ознаки складу злочину, потерпілий, обвинувачуваний, свідок, юридична психологія.

Bandurka O. M. Psychological Commentary on Selected Articles of the New Criminal Code of Ukraine

Bandurka O. M., Bocharova S. P., Zemlianska O. V.

Abstract. In an article published in the Bulletin of the National University of Internal Affairs (2002, issue 18, pp. 421–428), O. M. Bandurka, S. P. Bocharova and O. V. Zemlianska examine the then newly adopted Criminal Code of Ukraine from the standpoint of legal psychology. The authors consider a number of its articles under which the trial of a case requires psychological analysis of the personality and behaviour of victims, accused persons and witnesses, and which therefore create a need for psychological expert examinations. Their central point is that the legislator took account of a person's mental states in two ways: through the elements of a number of offences and through circumstances that mitigate liability. It follows that courts and investigators need specialised psychological knowledge to apply such provisions correctly. A psychological commentary of this kind links the legal assessment of an act with the subject matter of forensic psychological examination and helps identify the categories of cases in which involving a forensic psychologist is justified. The article is of interest to forensic psychologists, investigators, prosecutors, judges, defence lawyers and teachers of legal psychology as an example of psychological commentary on the Criminal Code of Ukraine shortly after its adoption.

Keywords: psychological commentary, Criminal Code of Ukraine, forensic psychological examination, mental state, mitigating circumstances, elements of a crime, victim, accused, witness, legal psychology.

Першоджерело: *Бандурка О. М., Бочарова С. П., Землянська О. В. Психологічний коментар до окремих статей нового Кримінального кодексу України. Вісник Національного університету внутрішніх справ. 2002. Вип. 18. С. 421–428. (копія:).*[2][3] *Реферат оприлюднено в журналі 06.06.2021.*

References

1. Bandurka O. M., Bocharova S. P., Zemlianska O. V. Bandurka, O. M. Psykholohichnyi komentar do okremykh statei novoho Kryminalnoho kodeksu Ukrainy [Bandurka O. M. Psychological Commentary on Selected Articles of the New Criminal Code of Ukraine] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2022. Vol. 7, No. 4 (40). URL: https://expertize-journal.org.ua/psikhologichna-ekspertiza/5127-bandurka-o-m-psikhologichnij-komentar-do-okremikh-statej-novogo-kriminalnogo-kodeksu-ukrajini-o-m-bandurka-s-p-bocharova-o-v-zemlyanska-visnik-natsionalnogo-universitetu-vnutrishnikh-sprav-2002-vip-18-s-421-428 (onovlena versiia vid 04.11.2026). [in Ukrainian].

2. Bandurka O. M., Bocharova S. P., Zemlianska O. V. Psykholohichnyi komentar do okremykh statei novoho Kryminalnoho kodeksu Ukrainy [Psychological Commentary on Selected Articles of the New Criminal Code of Ukraine]. Visnyk Natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav. 2002. Vyp. 18. S. 421–428. (kopiia:). URL: https://dspace.univd.edu.ua/handle/123456789/8894 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

3. Bandurka O. M., Bocharova S. P., Zemlianska O. V. Psykholohichnyi komentar do okremykh statei novoho Kryminalnoho kodeksu Ukrainy [Psychological Commentary on Selected Articles of the New Criminal Code of Ukraine]. Visnyk Natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav. 2002. Vyp. 18. S. 421–428. (kopiia:). URL: https://expertize-journal.org.ua/images/dzherela/bandurka-bocharova-zemlianska-psykholohichnyi-komentar-kk-2002.pdf (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

СУЧАСНИЙ, АВТОМАТИЗОВАНИЙ ПОЛІГРАФ EYEDETECT+ ПОСІВ 1-Е МІСЦЕ НА ЦЕРЕМОНІЇ ВРУЧЕННЯ НАГОРОД UTAH INNOVATION AWARDS 2022 У США. В УКРАЇНІ EYEDETECT ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ЕКСПЕРТИЗ[1]

Анотація. Інформаційний матеріал редакції присвячено перемозі автоматизованого поліграфа EyeDetect+ компанії Converus (штаб-квартира в Лехі, штат Юта, США) у програмі Utah Innovation Awards 2022. За повідомленням, EyeDetect+ посів перше місце в категорії комерційного програмного забезпечення як інновація, що змінила технології виявлення прихованої інформації; церемонія відбулася 30 червня 2022 року в готелі Grand America у Солт-Лейк-Сіті, нагороду отримав президент і головний виконавчий директор Converus Тодд Мікельсен. Захід спонсорувала компанія Utah Business у партнерстві зі Stoel Rives, а кандидатів оцінювали колеги та лідери ділових, громадських і академічних спільнот штату за новизною, ринковою потребою, економічним впливом і впливом на технічні процеси. Далі EyeDetect+ порівнюється з класичним поліграфом, який після появи аналогових приладів у 1991 році отримав комп'ютеризовану версію; EyeDetect+ дебютував у 2021 році і, за даними розробника, реєструє ті самі фізіологічні зміни. Серед переваг Converus називає вищу точність (91 % проти середніх 85 % для скринінгових тестів на поліграфі за метааналітичним оглядом Американської асоціації поліграфологів 2011 року), заміну манжети для вимірювання артеріального тиску невеликими датчиками на зап'ястях, тривалість тестування близько 45 хвилин, автоматизоване тестування й підрахунок балів за алгоритмом із застосуванням штучного інтелекту, що, на думку компанії, усуває упередженість поліграфолога, а також нижчу вартість тесту. У довідці пояснено, що технологія EyeDetect оцінює достовірність через вимірювання мимовільної поведінки очей і використовується для скринінгу та розслідувань. Для українського читача важливе повідомлення про те, що з 2020 року поліграф EyeDetect застосовує під час судово-психологічних експертиз атестований Міністерством юстиції України судовий експерт-психолог (поліграфолог) О. А. Назаров разом з іншими експертними дослідженнями, які мають відповідати критеріям оцінки доказів за процесуальними кодексами. Матеріал допомагає судовим експертам, поліграфологам і юристам зорієнтуватися в можливостях автоматизованих засобів оцінки достовірності, водночас наведені показники точності є даними самого розробника.

Ключові слова: EyeDetect+, автоматизований поліграф, Converus, Utah Innovation Awards 2022, реєстрація активності очей, оцінка достовірності, точність поліграфних тестів, судово-психологічна експертиза, судовий експерт-психолог (поліграфолог).

Modern Automated Polygraph EyeDetect+ Wins First Place at the 2022 Utah Innovation Awards (USA): EyeDetect in Forensic Psychological Examinations in Ukraine

Abstract. This editorial news report describes the recognition of EyeDetect+, the automated polygraph developed by Converus (Lehi, Utah, USA), at the 2022 Utah Innovation Awards. According to the report, EyeDetect+ won first place in the commercial software category at a ceremony held on 30 June 2022 at the Grand America Hotel in Salt Lake City; the award was accepted by Converus President and CEO Todd Mickelsen. The programme was sponsored by Utah Business in partnership with Stoel Rives, and nominees were assessed by peers and business, civic and academic leaders for novelty, market need, economic impact and technical impact. The report contrasts EyeDetect+, launched in

2021, with the conventional polygraph, computerized in 1991, and lists the advantages claimed by the manufacturer: an accuracy of 91 percent compared with the 85 percent average reported for polygraph screening tests in the 2011 meta-analytic review of the American Polygraph Association, small wrist sensors instead of a blood pressure cuff, testing time of about 45 minutes, automated test administration and scoring by an algorithm with artificial intelligence, which the company presents as removing examiner bias, and a lower test cost. EyeDetect technology is described as assessing credibility by measuring involuntary eye behaviour. The report adds that since 2020 EyeDetect has been used in forensic psychological examinations in Ukraine by O. A. Nazarov, a forensic psychologist and polygraph examiner certified by the Ministry of Justice of Ukraine, alongside other expert methods that must satisfy the evidentiary criteria of the procedural codes. The accuracy figures are those of the developer.

Keywords: EyeDetect+, automated polygraph, Converus, Utah Innovation Awards, eye behaviour measurement, credibility assessment, polygraph accuracy, forensic psychological examination, polygraph examiner.

Вперше оприлюднено: *сайт журналу «Судово-психологічна експертиза», 27.07.2022.*

Повний текст

Компанія Utah Business у партнерстві зі Stoel Rives спонсорувала цей захід, присвячений спільноті новаторів штату Юта. Кандидати у цій програмі проходять суворий процес оцінки колегами та лідерами ділових, громадських та академічних спільнот штату. Піонерські інновації — продукти, послуги чи процеси — оцінюються за їхньою новизною, потребами ринку, економічним впливом та впливом на технічні процеси.

"Це ще раз підтверджує, що наш автоматизований поліграф (детектор брехні) докорінно змінив технологію виявлення брехні, яка використовувалася останні 100

років", - сказав Президент та головний виконавчий директор Тодд Мікельсен. «У цьому конкурсі брали участь багатомільярдні компанії, і перемога такого стартапу, як ми, багато говорить для нашої компанії».

(зліва направо): Расс Уорнер, Тодд Мікельсен та Дуг Хат із табличкою переможця EyeDetect+ на церемонії вручення нагород Utah Innovation Awards 2022.

Через 100 років використання класичного (традиційного) поліграфа, спочатку у вигляді аналогового пристрою, а потім у комп'ютеризованій версії у 1991 році, EyeDetect+ дебютував у 2021 році. **Він вимірює ті ж фізіологічні зміни, що й класичний (традиційний) поліграф, але пропонує такі п'ять ключових відмінностей:**

Підвищена точність. Згідно з метааналітичним оглядом Американської асоціації поліграфологів (2011 р.), скринінг-тести на поліграфі мають середню точність 85%. Точність EyeDetect+ складає 91%.

Підвищений комфорт для обстежуваного. Незручна манжета для вимірювання артеріального тиску замінена невеликими датчиками, прикріпленими до зап'ясток. Крім того, час тестування становить близько 45 хвилин, що знижує стомлюваність випробуваного. Це вдвічі менше, ніж класичний (стандартний) поліграф.

100% неупередженість. EyeDetect+ спрощує роботу поліграфолога, автоматизуючи процес тестування та підрахунку балів, усуваючи можливу упередженість з боку поліграфолога та стандартизуючи процес. Поліграф не може дискримінувати тестовану особу за віком, етнічною приналежністю, статтю чи сексуальною орієнтацією. Дані випробувань збираються, а потім аналізуються за допомогою вдосконаленого алгоритму та штучного інтелекту автоматизовано.

Низька вартість Тест із застосуванням EyeDetect+ коштує менше, ніж стандартний тест на класичному поліграфі.

Довідка: Converus надає науково обґрунтовані технології оцінки достовірності. EyeDetect це сучасний поліграф, що виявляє обман шляхом вимірювання мимовільної поведінки очей, є швидким, точним, доступним, безконтактним, повторюваним і повністю автоматизованим процесом для поліграфа. EyeDetect+ - це перший у світі автоматизований поліграф, який робить процес тестування неупередженим, точним і менш нав'язливим (порівняно з класичним поліграфом). Він оцінює достовірність, відстежуючи та записуючи активність очей та фізіологічну активність, аналогічну традиційному поліграфу (детектору брехні). Клієнти по всьому світу використовують лінійку продуктів поліграфа EyeDetect для скринінгу та розслідувань, щоб допомогти захистити країни, корпорації та спільноти від корупції, злочинів та загроз. Штаб-квартира Converus знаходиться в Лехі, штат Юта, США.

References

1. Suchasnyi, avtomatyzovanyi polihraf EyeDetect+ posiv 1-e mistse na tseremonii vruchennia nahorod Utah Innovation Awards 2022 u SSHA. V Ukraini EyeDetect zastosovuietsia pid chas provedennia sudovo-psykholohichnykh ekspertyz [Modern Automated Polygraph EyeDetect+ Wins First Place at the 2022 Utah Innovation Awards (USA): EyeDetect in Forensic Psychological Examinations in Ukraine]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2022. Vol. 7, No. 4 (40). URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/7033-suchasnij-avtomatizovanij-poligraf-eyedetect-posiv-1-e-mistse-na-tseremoniji-vruchennya-nagorod-utah-innovation-awards-2022-u-ssha (onovlena versiia vid 27.07.2022). [in Ukrainian].

1.3. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІГРАФА

МІЖНАРОДНЕ СПІВТОВАРИСТВО ПОЛІГРАФОЛОГІВ ПРОВОДИТЬ АКРЕДИТАЦІЮ УКРАЇНСЬКИХ ПОЛІГРАФОЛОГІВ НА УЧАСТЬ В ОСВІТНІХ ЗАХОДАХ У ВІДПОВІДНОСТІ ДО МІЖНАРОДНОГО СТАНДАРТУ ASTM E2064-00 (2014 РОКУ) ПРО ПЕРІОДИЧНЕ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПОЛІГРАФОЛОГА[1]

Міжнародне співтовариство поліграфологів

Анотація. Оголошення Міжнародного співтовариства поліграфологів (ISOPE) про акредитацію українських поліграфологів для участі в освітніх заходах відповідно до стандарту ASTM E2064-00 (2014), який передбачає періодичне підвищення кваліфікації обсягом 40 годин за два роки. Анонсовано вебінар 12 серпня 2022 р., присвячений пам'яті Клива Бакстера (Cleve Backster); вартість участі — 850 грн, тривалість — 6 акад. год (0,2 кредиту ЄКТС). Наведено перелік 24 країн, поліграфологи яких є членами ISOPE, повідомлено про призупинення членства поліграфологів — громадян рф, про близько 400 учасників заходів ISOPE в Україні з 2019 р. та контакти представника ISOPE в Україні.

Ключові слова: ISOPE, поліграфологи, підвищення кваліфікації, ASTM E2064, вебінар, Клив Бакстер.

Вперше оприлюднено: *сайт журналу «Судово-психологічна експертиза», 11.08.2022.*

Повний текст

Для всіх бажаючих реєстрація для участі у Вебінарі за посиланням - https://docs.google.com/forms/d/1PxeFnosfg3h0wRYSv_Y9jT9hNdmmDZM6KzmHcjKESqk/viewform?usp=sharing&edit_requested=true

24 країни, поліграфологи яких на теперішній час входять до членів Міжнародного співтовариства поліграфологів: USA, Costa Rica, Israel, Guatemala, Egypt, Colombia, Poland, South Africa, UK, Canada, Bulgaria, Mexico, Kazakhstan, Turkey, South Korea, Singapore, Philippines, Pakistan, Ukraine, Italy, Honduras, Serbia, Nigeria, Romania. **Під санкціями ISOPE щодо заборони участі у заходах ISOPE перебувають поліграфологи Russia.**

Міжнародне співтовариство поліграфологів (ISOPE) прийняло резолюцію, якою засудило війну рф в Україні та призупинило членство поліграфологів - громадян

рф в ISOPE в 2022 році, тимчасово виключило їх з реєстру членів ISOPE та вжило інші обмеження

March 3, 2022

Resolution
The International Society of Polygraph Examiners (ISOPE)
in connection with military operations in the Ukraine by the Russian Federation

The International Societyof Polygraph Examiners (ISOPE) condemns the insidious and completely shameful military attack of the Russian Federation, which it carried out on February 24, 2022, on the country of the Ukraine. ISOPE especially condemns attacks against the civilian population. According to official data, the Russian Federation is bombing residential areas, kindergartens and hospitals with cruise missiles in the very center of Europe,to include the cities of Kyiv, Zhitomir, Chernigov, Lvov, Rivne and many other settlements of independent Ukraine. The whole world is rebuffing these actions through the imposition of sanctions against citizens of the Russian Federation and the provision of financial assistance to the Ukraine.

The International Society of Polygraph Examiners joins the global support of the Ukraine and limits the participation of citizens of the Russian Federation in the International Society of Polygraph Examiners by suspending their membership in 2022 from the moment this resolution was proclaimed, temporarily excluding them from the register of ISOPE members and not accepting new members - citizens of the Russian Federation until this matter is resolved. In addition, Russian polygraph examiners are not entitled to participate in training, advanced training, and the acquisition of books and technologies in the field of detecting deception within the framework of the International Society of Polygraph Examiners.

In the event that members of the International Society of Polygraph Examiners - citizens of the Russian Federation - participate in the commission of crimes in Ukraine or participate in the selection of candidates who will commit crimes on the territory of Ukraine - the ban on participation in professional events and membership in ISOPE will be immediate and will be valid indefinitely.

Members of the International Society of Polygraph Examiners are invited to demonstrate their official position on peace, renunciation of war on social networks on personal pages.

ISOPE has members from more than 25 countries of the world. The main principles of the organization are humanism, professionalism and justice, and our motto is: "Let Justice Prevail."

Sincerely,

President

Тривалість одного навчально-методичного Вебінару ISOPE складає 6 академічних годин, обсягом 0,2 кредиту ЄКТС, з яких 3 акад. години це участь у online Вебінарі та 3 акад. години - самостійна робота слухача з наданими матеріалами (презентація, відеозапис Вебінару та у разі вимоги проходження тесту на перевірку знань за пройденим Вебінаром). З 2019 року кількість учасників освітніх заходів ISOPE в Україні згідно виданих сертифікатів, досягла відмітки близько 400. З серпня 2022 року поновлюється проведення Вебінарів ISOPE для українських фахівців по сучасним та пам'ятним темам роботи на поліграфі. Прийняти участь у міжнародних навчально-методичних україномовних Вебінарах, які організовані ISOPE можливо шляхом індивідуальної участі та сплати вартості річної участі або разової у Вебінарах. **Представник ISOPE в Україні, член Колегії поліграфологів України Назаров Олег:** +38 (093) 476 72 60

References

1. Mizhnarodne spivtovarystvo polihrafolohiv. Mizhnarodne spivtovarystvo polihrafolohiv provodyt akredytatsiiu ukrainskykh polihrafolohiv na uchast v osvitnikh zakhodakh u vidpovidnosti do mizhnarodnoho standartu ASTM E2064-00 (2014 roku) pro periodychne pidvyshchennia kvalifikatsii polihrafoloha [The International Society of Polygraph Examiners Accredits Ukrainian Polygraph Examiners for Participation in Educational Events in Accordance with the International Standard ASTM E2064-00 (2014) on Periodic Professional Development of Polygraph Examiners]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2022. Vol. 7, No. 4 (40). URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/7124-mizhnarodne-spivtovaristvo-poligrafologiv-provodit-akreditatsiyu-ukrajinskikh-poligrafologiv-na-uchast-v-osvitnikh-zakhodakh-u-vidpovidnosti-do-mizhnarodnogo-standartu-astm-e2064-00-2014-roku-pro-periodichne-pidvishchennya-kvalifikatsiji-poligrafologa (onovlena versiia vid 13.08.2022). [in Ukrainian].

1.4. СУДОВА ПРАКТИКА

ТЕЗИСНО: ДУМКИ ФАХІВЦІВ, СУДОВИХ ЕКСПЕРТІВ В КОНТЕКСТІ АНОНСОВАНОГО ІНТЕРВ'Ю З ДИРЕКТОРОМ ЕКСПЕРТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОСУДДЯ МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ НА ТЕМУ «СЬОГОДЕННЯ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В УКРАЇНІ - РЕАЛІЇ ТА ВИКЛИКИ» ДО ДНЯ СУДОВОГО ЕКСПЕРТА УКРАЇНИ[1]

Левчук Г. Б., Прохоров-Лукин Г. В., Ярослав Ю. Ю.

Анотація. До Дня судового експерта України редакційна колегія журналу зібрала тези фахівців і судових експертів у зв'язку з анонсованим 1 липня 2022 року в мережі Facebook письмовим інтерв'ю директора Департаменту експертного забезпечення правосуддя Міністерства юстиції України Наталії Ткаченко на тему «Сьогодення судової експертизи в Україні: реалії та виклики». Тринадцять тез мають дискусійний характер і відображають погляди колишніх працівників науково-дослідних установ судових експертиз Мін'юсту Г. Левчук і Г. Прохорова-Лукина (КНДІСЕ), Ю. Ярослава (Львівський НДІСЕ), а також Т. Єгорової (Полтавське відділення ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»). Центральна тема полягає в співвідношенні понять «експерт» і «судовий експерт»: учасники наголошують, що процесуальні кодекси (ст. 69 КПК, ст. 72 ЦПК) знають лише експерта як особу зі спеціальними знаннями, тоді як поняття «судовий експерт» і атестація закріплені Законом України «Про судову експертизу» та відомчими актами Мін'юсту. Г. Прохоров-Лукин пропонує зазначати у свідоцтвах кваліфікацію експерта «з правом проведення судових експертиз», критикує адміністрування галузі, конкурсний добір до НДУСЕ та кадрову політику міністерства, обстоює право експерта на власну обґрунтовану методику, вважає, що Реєстр методик не має вирішального значення, а методики не слід плутати з єдиною методологією; він також пропонує новий Порядок рецензування висновків і винагороду розробникам методик у формі роялті за авторськими договорами. Т. Єгорова закликає недержавних фахівців долучатися до вдосконалення методичної бази на громадських засадах, натомість Г. Левчук пояснює їхню неучасть потребою самостійно заробляти. Ю. Ярослав пов'язує дуалізм «експерт / судовий експерт» з ухваленням Закону 1994 року і вважає, що законопроєкт Мін'юсту № 6284 менше відповідає Керівним принципам Ради Європи щодо ролі призначених судом експертів (Страсбург, 11–12.12.2014), ніж підходам, задекларованим російською федерацією в Шанхайській організації співробітництва. Матеріал корисний для обговорення моделей судово-експертної реформи, статусу недержавних експертів, процедур рецензування та правового захисту авторських прав розробників експертних методик.

Ключові слова: судовий експерт, експерт, атестація судових експертів, свідоцтво судового експерта, Реєстр методик проведення судових експертиз, рецензування висновку експерта, недержавні судові експерти, судово-експертна реформа, законопроєкт № 6284, День судового експерта.

In Brief: Views of Specialists and Forensic Experts on the Announced Interview with the Director for Expert Support of Justice of the Ministry of Justice, "Forensic Science in Ukraine Today: Realities and Challenges", for the Day of the Forensic Expert of Ukraine

Levchuk H. B., Prokhorov-Lukyn H. V., Yaroslav Yu. Yu.

Abstract. For the Day of the Forensic Expert of Ukraine, the journal's editorial board collected short theses from specialists and forensic experts in response to an announced written interview with Nataliia Tkachenko, Director of the Department for Expert Support of Justice of the Ministry of Justice of Ukraine, on the state of forensic science in the country. The thirteen theses, contributed by former staff of state forensic research institutes (H. Levchuk, H. Prokhorov-Lukyn, Yu. Yaroslav) and by T. Yehorova of the Poltava branch of the National Scientific Centre for Forensic Expertise, are openly polemical. Their common thread is the gap between the procedural notion of an expert, defined in Article 69 of the Criminal Procedure Code and Article 72 of the Civil Procedure Code simply as a person with special knowledge, and the status of a certified forensic expert created by the Law on Forensic Examination and ministerial regulation. Contributors criticise the administrative regulation of the field, competitive recruitment and staffing of state institutes, argue that the Register of Methods should not be decisive and that experts may justify their own methods, and call for a new procedure for peer review of expert opinions. Proposals include recording in certificates the qualification of an expert with the right to conduct forensic examinations and paying royalties to authors of validated methods. One contributor urges non-state specialists to help develop methods on a voluntary basis, while another explains their reluctance by the need to earn a living. Draft Law No. 6284 is assessed against the 2014 Council of Europe Guidelines on the role of court-appointed experts. The theses inform debate on the design of forensic reform.

Keywords: forensic expert, expert, certification of forensic experts, Register of Forensic Methods, peer review of expert opinions, non-state forensic experts, forensic reform, Draft Law No. 6284, court-appointed experts.

Вперше оприлюднено: *сайт журналу «Судово-психологічна експертиза», 03.07.2022.*

Повний текст

1. В Україні відсутня різниця між поняттям експерта та судовим експертом. В процесуальних документах є «експерт» ст. 69 КПК, ст. 72 ЦПК… т.і. (Експертом може бути особа, яка володіє спеціальними знаннями, необхідними для з'ясування відповідних обставин справи) про атестацію експерта ні слова. Поняття «судовий експерт» є в площині Міністерства юстиції - закон України «Про судову експертизу». До речі, в поліції є «експерт-криміналіст» **(Автор тезису - Левчук Ганна, екс-старший судовий експерт відділу психологічних досліджень КНДІСЕ).**

2. Поки є адміністрування судової експертизи (далі - СЕ) у сучасному вигляді, перспективи розвитку СЕ є незначними. Ринок та конкуренція сприяють розвитку, адміністрування та корупція - гальмують. Вказані законопроекти у Верховній Раді щодо реформи судово-експертної діяльності - це пережитки совка. Пропонується створити Правила надання доказів до суду, а судові експерти повинні діяти у межах процесуального закону **(Автор тезису - Григорій Прохоров-Лукин, екс-завідувач лабораторії трасології і балістики Київського науково-дослідного інституту судових експертиз).**

3. Конкурси у науково-дослідні установи судових експертиз нівілюються, основана причина - корупція та кумівство, командний вибір кандидата. В конкурсі приймають участь чимало пройдисвітів, а не професіоналів. На теперішній час кадровий склад науково-дослідних установ судових експертиз МЮ кардинально змінився, зараз у ньому переважають пенсіонери МВС. У Міністерстві юстиції виникла кадрова катастро-

фа, коли на керівних посадах НДУСЕ працюють люди, які не зростали у самих цих НДУСЕ МЮ **(Автор тезису - Григорій Прохоров-Лукин, екс-завідувач лабораторії трасології і балістики Київського науково-дослідного інституту судових експертиз).**

4. Немає жодного сенсу протиставляти свідоцтво "СУДОВОГО ЕКСПЕРТА" зі спеціальним знанням ФАХІВЦЯ. Як відомо, "ДУАЛІЗМ" (від лат. dualis – двоїстий) – визнання двох першооснов буття та використання засадничих понять у світорозумінні й пізнанні, визначених шляхом протиставлення (буття–ніщо, реальність–ілюзія, істина–хиба, добро–зло, теоретичне–емпіричне, теоретичне–практичне). Очевидно, що для судочинства важливіші знання, а не свідоцтво. Відмінність між експертом і судовим експертом полягає у тому, що експерт - це носій спеціальних знань. Судовий експерт - це процесуальна особа, тобто експерт, залучений до процесу на визначених законом підставах. Поняття "експерт" ширше поняття "судовий експерт" та охоплює останнє. В свідоцтвах потрібно писати: "присвоєна кваліфікація експерта за спеціальністю ... з правом проведення судових експертиз **(Автор тезису - Григорій Прохоров-Лукин, екс-завідувач лабораторії трасології і балістики Київського науково-дослідного інституту судових експертиз).**

5. Реєстр судових методик не має вирішального значення при проведенні судових експертиз. Методики СЕ не повинні бути догмами, а мають бути керівництвами до діяльності. Кожен експерт має право створити, обґрунтувати та використати власну методику дослідження. Методики не треба плутати з методологією, яка має бути єдиною **(Автор тезису - Григорій Прохоров-Лукин, екс-завідувач лабораторії трасології і балістики Київського науково-дослідного інституту судових експертиз).**

6. В рецензіях потрібно розглядати два типи оцінок: оцінка висновків шляхом рецензування та оцінка висновку, яку надає суд. Міністерство юстиції заперечує факт надання процесуального статусу рецензіям. Існує потреба у прийнятті нового Порядку рецензування **(Автор тезису - Григорій Прохоров-Лукин, екс-завідувач лабораторії трасології і балістики Київського науково-дослідного інституту судових експертиз).**

7. Процесуальною особою визначено «експерта» (приклад, ст.69 КПК, Експерт може призначатися судом або залучатися учасником справи). Жодної згадки про «судового експерта» в процесуальних документах не має. Працівники НДІСЕ на посадах «судового експерта» проте документ, який вони складають має назву «ВИСНОВОК ЕКСПЕРТА за результатами проведення судової експертизи» і підписуються під ним, як: «ЕКСПЕРТ П.І.Б.». В жодному процесуальному документі не зазначається, що експертизу повинен виконати саме СУДОВИЙ ЕКСПЕРТ, однак експерт має право користуватися іншими правами, передбаченими Законом України "Про судову експертизу". Тому різниця між двома поняттями є в тому, що саме «експерт» є процесуальною особою. А поняття «судовий експерт» створив Мінюст, щоб мати вплив на цих осіб (атестовувати, накладати стягнення, разатестовувати). Для того щоб отримати статус СУДОВОГО експерта потрібно грати по правилах, які встановив Мінюст, проходити атестацію **(Автор тезису - Левчук Ганна, екс-старший судовий експерт відділу психологічних досліджень КНДІСЕ).**

8. Міністерство юстиції не створило поняття судового експерта, але перекрутило його зміст. Практика демонструє чимало випадків, коли суди залучають як судових експертів фахівців, які не мають свідоцтв МЮ і визнають їх висновки належними та допустимими доказами. На теперішній час "правила гри" в Міністерстві юстиції визна-

чають посадовці, які не провели жодної судової експертизи в своїй діяльності **(Автор тезису - Григорій Прохоров-Лукин, екс-завідувач лабораторії трасології і балістики Київського науково-дослідного інституту судових експертиз).**

9. Дуалізму експерт-судовий експерт пішов після 1994 року в зв'язку із прийняттям ЗУ «Про СЕ» і заглиблювався чиновниками МЮ для виправдовування своєї визначальної ролі в регулюванні цієї ділянки … А насправді, це просто експерти із «шашечками» … За обсягами спеціальних знань, можуть нічим не відрізняються від звичайних фахівців експертів … **(Автор тезису - Юрій Ярослав, екс-директор Львівського науково-дослідного інституту судових експертиз).**

10. Фахівці, які не є судовими експертами атестованими Міністерством юстиції, надають багато вимог і порад, а також критики щодо змін у СЕ, але не виявляють бажання удосконалювати, розробляти методичну базу саме своєї експертної спеціальності до якої відносяться. Проте гасел і критики забагато. Звісно, гласність важлива. Але, у важкий час, може, пора щось корисне робити, а не обговорювати? Фахівців можуть бути залучені за умов добровільності спільної праці до удосконалення методичної бази. Державні судові експерти наразі працюють 24/7, і на розроблення методик фізично не вистачає часу. Механізм залучення/ участі фахівців існує давно. Наприклад, приватні експерти можуть бути у складі розробників методик, звісно, на громадських засадах. Безоплатність участі недержавних експертів обумовлена скрутою у державному бюджеті і потребою шукати інші джерела фінансування **(Автор тезису - Тетяна Єгорова, завідувачка сектору криміналістичних та психологічних досліджень Полтавського відділення Національного наукового центру ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса).**

11. Фахівці, які не є судовими експертами атестованими Міністерством юстиції не приймають участь у розроблянні судових методик з причини, що вони грошові кошти вимушені самостійно заробляти, а для державних судових експертів написання судових методик є обов'язок і таким чином вони відпрацьовують свою заробітну плату **(Автор тезису - Левчук Ганна, екс-старший судовий експерт відділу психологічних досліджень КНДІСЕ).**

12. Час - це єдиний не відновлюваний ресурс людини. Як зацікавити недержавних експертів приймати участь у створенні методичного забезпечення безоплатно, тобто змусити їх витрачати свій час? На мій погляд, дуже просто - укласти авторські договори з оплатою у вигляді роялті. Звичайно, це потребує розробки певних механізмів, оскільки роялті треба включати до вартості експертиз, які виконуються із застосуванням розроблених методик. Але МЮ вперто не хоче цим займатися (а може взагалі не бачить цієї проблеми). До речі, роялті можуть сплачуватися й експертам державних установ за використання розроблених ними методик, публікації та ін. Проте жодна атестована методика до цього часу не отримала вартісної оцінки як об'єкт авторського права та не поставлена на баланс. Тобто це своєрідний грабунок розробників методик - вони не отримують винагороди за свої розробки. Втім, якщо народ мовчить, може йому це й не треба? Відомо, що буття визначає свідомість. Економічні перспективи Україні у сучасних умовах невтішні. Може експертам треба замилитися над отриманням додаткових і цілком легальних доходів? **(Автор тезису - Григорій Прохоров-Лукин, екс-завідувач лабораторії трасології і балістики Київського науково-дослідного інституту судових експертиз).**

13. До 24 лютого 2022 року, Міністерство юстиції здебільшого калькувало свої погляди з "московітських" (совкових) нормативних документів, не звертаючи увагу на стандарти ЄС. Законопроект від МЮ №6284 за декларованими там стратегічними принципами, і відповідно, вектором розвитку СЕ, менш подібний до європейського правового документу ("Керівні принципи щодо ролі призначених судом експертів у судових процесах держав-членів Ради Європи", затверджені на 24 засіданні комісії з питань ефективності правосуддя, Страссбург, 11-12.12.2014р.), а більше до принципів, декларованих рф до СЕ в ШОС (Шанхайській організації співробітництва) **(Автор тезису - Юрій Ярослав, екс-директор Львівського науково-дослідного інституту судових експертиз).**

References

1. Levchuk H. B., Prokhorov-Lukyn H. V., Yaroslav Yu. Yu. Tezysno: dumky fakhivtsiv, sudovykh ekspertiv v konteksti anonsovanoho interviu z Dyrektorom ekspertnoho zabezpechennia pravosuddia Ministerstva yustytsii na temu "Sohodennia sudovoi ekspertyzy v Ukraini - realii ta vyklyky" do Dnia sudovoho eksperta Ukrainy [In Brief: Views of Specialists and Forensic Experts on the Announced Interview with the Director for Expert Support of Justice of the Ministry of Justice, "Forensic Science in Ukraine Today: Realities and Challenges", for the Day of the Forensic Expert of Ukraine]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2022. Vol. 7, No. 4 (40). URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/6873-tezisno-dumki-fakhivtsiv-sudovikh-ekspertiv-v-konteksti-anonsovanogo-interv-yu-z-direktorom-ekspertnogo-zabezpechennya-pravosuddya-ministerstva-yustitsiji-na-temu-sogodennya-sudovoji-ekspertizi-v-ukrajini-realiji-ta-vikliki-do-dnya-sudovogo-eksperta-ukrajini (onovlena versiia vid 05.07.2022). [in Ukrainian].

УРАЗЛИВИЙ ТА БЕЗПОРАДНИЙ СТАН ОСОБИ: ДОКУМЕНТИ, ПРАВОВА ПОЗИЦІЯ ВС, ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ, ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ УРАЗЛИВОГО ТА БЕЗПОРАДНОГО СТАНУ ОСОБИ В СУДОВОМУ ПРОЦЕСІ, КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ В УКРАЇНІ[1]

Верховний Суд

Анотація. Тематичну добірку рубрики «Судова практика» присвячено розмежуванню уразливого та безпорадного стану потерпілої особи в кримінальному праві України і ролі експертиз у встановленні таких станів. Основу становить правова позиція Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду з постанови від 02.11.2021 у справі № 750/5031/18 (провадження № 51-2761км21). Суд розглянув касаційні скарги у справі про вербування громадянок України з використанням їх уразливого стану для сексуальної експлуатації в Об'єднаних Арабських Еміратах (ч. 2 ст. 149 КК України) і залишив вирок без змін. За п. 2 примітки до ст. 149 КК уразливий стан буває двох видів: стан, що позбавляє або обмежує здатність особи усвідомлювати свої дії чи керувати ними, ухвалювати самостійні рішення, чинити опір, та збіг тяжких особистих, сімейних чи інших обставин. Висновок про нього може ґрунтуватися як на результатах медичної, психологічної, психіатричної або комплексної експертизи, так і на сукупності доказів тяжких обставин (у справі це кредитна заборгованість потерпілих, їхні показання, дані оперативно-розшукових заходів); доводи захисту про обов'язковість комплексної психолого-психіатричної експертизи визнано безпідставними, бо уразливість потерпілих не була зумовлена їхніми фізичними чи психічними властивостями. Уразливий стан є оцінним поняттям і ставиться у вину, якщо обвинувачений його усвідомлював. Добірку доповнюють анотації навчальних посібників «Прецедентне право Європейського суду з прав людини щодо захисту прав уразливих верств населення» (О. О. Гайдулін, В. Ю. Худолей, І. М. Шаркова) та «Актуальні проблеми кримінально-правової кваліфікації» (за заг. ред. В. В. Топчія, 2017), тлумачення фізіологічного й соціального різновидів уразливого стану і стаття юридичної фірми «Ярослав Гришин та Партнери» (2017). Її автори зіставляють вживання понять у ст. 67, 135, 143, 144, 152, 153, 314 та 149, 258-1, 303 КК України, аналізують ухвали Верховного Суду України й поділяють обидва стани на фізичний і психічний: психічна безпорадність означає неможливість усвідомити характер дій, що вчиняються з особою, а психічна уразливість полягає в неможливості повною мірою усвідомити значення власних дій і розглядається як аналог обмеженої осудності на боці потерпілого. Матеріал корисний судовим експертам, слідчим і суддям для формулювання питань експертизи та оцінки її висновків.

Ключові слова: уразливий стан, безпорадний стан, торгівля людьми, стаття 149 КК України, Верховний Суд, правова позиція, психологічна експертиза потерпілого, комплексна психолого-психіатрична експертиза, оцінне поняття, кримінально-правова кваліфікація, обмежена осудність.

Vulnerable and Helpless State of a Person: Documents, the Supreme Court's Legal Position, Concepts, Features and Specifics of Legal Qualification in Court Proceedings and Criminal Law of Ukraine

Verkhovnyi Sud.

Abstract. This thematic digest deals with the distinction between the vulnerable and the helpless state of a victim under the Criminal Code of Ukraine and with the role of expert evidence in establishing these states. Its core is the legal position of the Criminal Cassation Court within the Supreme Court in its ruling of 2 November 2021 in case No. 750/5031/18, which upheld the conviction of two persons for recruiting Ukrainian women by exploiting their vulnerable state for sexual exploitation in the United Arab Emirates (Article 149(2) of the Criminal Code). Relying on the statutory note to Article 149, the Court identified two forms of vulnerability: a state that deprives a person of or limits the capacity to understand or control one's actions, make independent decisions and resist, and a combination of severe personal, family or other circumstances. A finding of vulnerability may rest on medical, psychological, psychiatric or comprehensive expert examination, or on the totality of evidence of hardship, such as the victims' debts and testimony; a comprehensive psychological and psychiatric examination was held unnecessary, as the victims' vulnerability did not stem from physical or mental characteristics. The digest also summarises two textbooks, on European Court of Human Rights case law concerning vulnerable groups and on problems of criminal law qualification, and reproduces a 2017 article by the law firm Yaroslav Hryshyn and Partners. That article compares the use of both concepts across the Criminal Code and earlier case law and divides each state into physical and mental forms, treating mental vulnerability as a victim-side analogue of diminished responsibility. The material is useful to forensic psychologists, psychiatrists, investigators, prosecutors and judges framing expert questions and evaluating expert opinions.

Keywords: vulnerable state, helpless state, human trafficking, Article 149 of the Criminal Code of Ukraine, Supreme Court, legal position, forensic psychological examination, psychological and psychiatric examination, evaluative concept, criminal law qualification, diminished responsibility.

Вперше оприлюднено: *сайт журналу «Судово-психологічна експертиза», 13.07.2022.*

Повний текст

1. Правова позиція Верховного Суду. Використання уразливого стану потерпілої особи як спосіб торгівлі людьми (ст. 149 КК) має місце у випадку, коли обвинувачений використовує стан людини, який позбавляє або обмежує її здатність усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними, приймати за своєю волею самостійні рішення, чинити опір насильницьким чи іншим незаконним діям, а також який виникає у разі збігу тяжких особистих, сімейних чи інших обставин. Застосування обвинуваченим вказаного способу вчинення кримінального правопорушення може ставитися йому у вину, якщо він усвідомлював, що потерпілий перебуває в уразливому стані.

Детальніше з текстом постанови від 02.11.2021 у справі № 750/5031/18 (провадження № 51-2761км21) можна ознайомитися за посиланням https://reyestr.court.gov.ua/Review/100919043

Тезиси правової позиції ВС: Висновок суду про наявність або відсутність уразливого стану потерпілої особи та його використання обвинуваченим під час вчинення кримінального правопорушення може базуватися як на результатах експертизи щодо потерпілого, що підтверджуватиме наявність в особи фізичного захворювання чи фізичної вади, особливого психологічного стану або психічного розладу, так і на сукупності доказів, які свідчать про існування тяжких особистих сімейних або інших обставин

Обставини справи: згідно з вироком місцевого суду ОСОБА_2 і ОСОБА_1 визнано винуватими у тому, що вони здійснювали вербування громадянок України з використанням їх уразливого стану з метою їх подальшої сексуальної експлуатації на території Об'єднаних Арабських Еміратів. Позицій судів першої та апеляційної інстанцій: за вироком місцевого суду ОСОБА_2 і ОСОБА_1 засуджено за ч. 2 ст. 149 КК. Апеляційний суд залишив без зміни вказаний вирок місцевого суду. У касаційних скаргах засуджений ОСОБА_1 та його захисник зазначають, що залишилося нез'ясованим питання, чи перебували потерпілі в уразливому стані, під час досудового розслідування та судового розгляду не було встановлено наявності такого стану потерпілих, а для підтвердження цього стану комплексні психолого-психіатричні експертизи не проводилися. Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: як убачається з матеріалів кримінального провадження, суди першої та апеляційної інстанцій всебічно та повно перевірили доводи сторони захисту про відсутність у діях ОСОБА_2 та ОСОБА_1 складу інкримінованого їм кримінального правопорушення, а саме ознак використання ними уразливого стану потерпілих. На спростування цих доводів суди послалися на показання в судовому засіданні потерпілої ОСОБА_6 про те, що вона погодилася на поїздку за кордон для надання сексуальних послуг з причин свого уразливого стану внаслідок матеріальних проблем; письмові докази, зокрема, матеріали, що підтверджують наявність у потерпілих кредитної заборгованості, дані оперативно-розшукових заходів, якими встановлено, що ОСОБА_2 та ОСОБА_1 було відомо про існування у потерпілих заборгованостей за кредитним зобов'язанням.

Ураховуючи визначення поняття «уразливий стан особи» у п. 2 примітки ст. 149 КК вбачається, що уразливий стан особи може бути двох видів: 1) стан особи, який позбавляє або обмежує її здатність усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними, приймати за своєю волею самостійні рішення, чинити опір насильницьким чи іншим незаконним діям; 2) збіг тяжких особистих, сімейних чи інших обставин.

Тому висновок про наявність або відсутність такого стану потерпілого та його використання обвинуваченим під час вчинення злочину може базуватися як на результатах медичної, психологічної, психіатричної або комплексної експертизи потерпілого, що підтверджуватиме наявність у особи фізичного захворювання чи фізичної вади, особливого психологічного стану або психічного розладу, так і на сукупності доказів існування тяжких особистих сімейних або інших обставин. При цьому уразливий стан потерпілої особи є оцінним поняттям, а тому його наявність визначається органами досудового слідства та суду на підставі аналізу конкретних обставин кримінального провадження. Виходячи з досліджених доказів, суди дійшли правильних висновків, що обвинувачені ОСОБА_2 та ОСОБА_1 усвідомлювали мету своїх дій та діяли заради її досягнення — сексуальної експлуатації в Об'єднаних Арабських Еміратах жінок, яких вони підшуковували і сприяли їх виїзду з такою метою. Вчиняючи ці дії з вербування потерпілих, вони не володіли іншою інформацією про їх матеріальний стан, окрім тої, яку надавали їм самі потерпілі, а тому сприймали їх як таких, що перебували в уразливому стані. Твердження у касаційній скарзі захисника про необхідність проведення комплексної психолого-психіатричної експертизи для підтвердження уразливого стану потерпілих є безпідставними, оскільки такий стан не був зумовлений фізичними чи психічними властивостями або зовнішніми обставинами, який позбавляв або обмежував їх здатність усвідомлювати

свої дії (бездіяльність) або керувати ними, приймати за своєю волею самостійні рішення, чинити опір насильницьким чи іншим незаконним діям.

2. Прецедентне право Європейського суду з прав людини щодо захисту прав уразливих верств населення : навч. посіб. / О. О. Гайдулін, В. Ю. Худолей, І. М. Шаркова. – Київ: ФОП Голембовська О.О. – 300 с. Режим доступу: https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/msc_3_copy.pdf Для підвищення надійності зберігання наведеної роботи в мережі Інтернет на випадок її знищення або втрати та можливості безперешкодного ознайомлення з оригінальним текстом в будь-який час, наводиться резервний URL-доступ забезпечений online-журналом: https://drive.google.com/file/d/1SRoni56_fnMCJXk3M5_TgA3mfl8p88nn/view

Анотація: Пропонований навчальний посібник цілісно висвітлює проблеми інтерпретації Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. Європейським судом з прав людини. Основний зміст курсу складає проблематика протидії зловживанням становищем окремих категорій уразливих осіб і груп населення. Видання призначене для студентів юридичних спеціальностей (зокрема, міжнародно-правової спеціалізації), а також для всіх, хто самостійно вивчає сучасне право прав людини. Законодавство, міжнародно-правові акти та судова практика аналізуються за станом на 01.05.2018 р.

3. Актуальні проблеми кримінально-правової кваліфікації: навч. посіб. / за заг. ред В.В. Топчія; наук. ред. В.І. Антипова. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. – 896 с. Режим доступу: https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d49d90fc-17f9-4b91-8c8e-ba7b576dfd51/content Для підвищення надійності зберігання наведеної роботи в мережі Інтернет на випадок її знищення або втрати та можливості безперешкодного ознайомлення з оригінальним текстом в будь-який час, наводиться резервний URL-доступ забезпечений online-журналом: https://drive.google.com/file/d/1R6tTLEEyrr-5qxjLSYet7A0ge-wdbok2/view

Анотація. Навчальний посібник підготовлений науковцями кафедри кримінального права та кримінології Університету ДФС України. В ньому на ґрунті сучасних досягнень теорії кримінального права розглянуті актуальні питання кваліфікації злочинів, які викликають утруднення в судові практиці. Проаналізовані склади злочинів, передбачені новими статтями Особливої частини Кримінального кодексу України, а також статтями, редакція яких в останні роки була змінена. Наявність розділу, в якому розглядаються загальні основи кримінально-правової кваліфікації, а також викладення матеріалу відповідно до навчальної програми з курсу кримінального права, відрізняють цю роботу від науково-практичного коментаря Кримінального кодексу. Разом з тим особлива увага, що приділена ускладненим ситуаціям кримінально-правової кваліфікації (повторність та сукупність злочинів, конкуренція правових норм тощо), свідчать про значення посібника для практики. Для суддів, адвокатів, працівників правоохоронних органів, студентів та курсантів юридичних вищих навчальних закладів.

Текст поняття. Поняття **уразливого стану є оціночною юридичною категорією, може бути двох видів** (фізіологічний та соціальний): **1) Фізіологічний** – «зумовлений фізичними чи психічними властивостями або зовнішніми обставинами стан особи, який позбавляє або обмежує її здатність усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керу-

вати ними, приймати за своєю волею самостійні рішення, чинити опір насильницьким чи іншим незаконними діям». Такий стан особи може бути викликаний: а) психічними властивостями (наявність певних захворювань, розладів або відхилень в психічній діяльності тощо); б) фізичними властивостями (неможливість чинити опір незаконним діям через фізичну хворобу, певні фізичні вади тощо); в) певними зовнішніми факторами (наприклад, шляхом застосування снодійних чи наркотичних засобів до потерпілого). **2) Соціальний** – це збіг тяжких особистих сімейних або інших обставин. Сукупність таких обставин змушує людину погодитись бути експлуатованою. При цьому, для наявності соціального уразливого стану не є характерним обмеження здатності особи усвідомлювати свої дії, керувати ними та чинити опір неправомірному впливу. Тому наявність такого стану має, насамперед, підтверджуватись не результатами експертиз, а сукупністю доказів існування низки тяжких особистих сімейних або інших обставин. На кваліфікацію злочину, передбаченого ст. 149 КК не впливає згода потерпілого на його подальше неправомірне використання з метою експлуатації.

4. Стаття. Відокремлення понять безпорадного та уразливого станів особи у кримінальному праві України / Ярослав Гришин та Партнери // 10 лютого 2017. - URL: https://gryshyn-partners.com.ua/95_v_dokremlennya_ponyat_bezporadnogo_ta_urazlivogo_stan_v_osobi_u_krim_nal_nomu_prav_ukraini_

Текст статті. У Кримінальному кодексі України (далі — КК України) існують два поняття, які визначають особливості потерпілого від злочину. Це поняття безпорадного та уразливого станів особи, різниця між якими, на перший погляд, відсутня. Обидва стани означають неспроможність особи за певних суб'єктивних чи об'єктивних обставин, усвідомлювати характер дій, жертвою яких стає ця особа, або протидіяти незаконним діям винного чи зовнішнім чинникам. Та в силу певних причин законодавець вирішив передбачити обидва з цих понять у законі України про кримінальну відповідальність.

Аналіз наукових праць приводить до висновку про неповноту дослідження проблеми відокремлення понять безпорадного та уразливого станів особи; існуючі дослідження не дають повної картини відмінностей цих понять. Тому слід надати їх порівняльну характеристику, попередити їх ототожнення.

Поняття безпорадного стану особи вживається у статтях 135 (залишення в небезпеці), 143 та 144 (як кваліфікуюча ознака при порушенні встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини та при насильницькому донорстві відповідно), 152 (зґвалтування), 153 (насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом), 314 (як кваліфікуюча ознака при незаконному введенні в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів) Особливої частини КК України.

Ситуацію з поняттям безпорадного стану особи ускладнює наявність його у нормі Загальної частини як обставини, яка обтяжує покарання (норма частини 1 статті 67 КК України). Це зумовлює можливість його застосування навіть до тих складів злочинів, у яких поняття безпорадного стану не вживається у відповідних нормах Особливої частини КК України. Так, відповідно до пункту 5 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про хуліганство», хуліганством, яке супроводжувалось винятковим цинізмом, можуть бути визнані дії, поєднані з демонстративною

зневагою до загальноприйнятих норм моралі, наприклад, проявом безсоромності чи грубої непристойності, знущанням над хворим, дитиною, особою похилого віку або такою, яка перебувала у безпорадному стані, та ін. [1] Таким чином, безпорадний стан особи може бути складовою кваліфікуючої ознаки злочину, навіть тоді, коли як такий безпосередньо не названий у диспозиції статті Особливої частини КК України.

Стаття 135 КК України вводить деяке прояснення щодо визначення поняття безпорадного стану особи. До нього, відповідно до цієї статті, віднесено малолітство, старість і хворобу [2]; при цьому цей перелік безпорадних станів особи не є вичерпним. Окрім того, норма статті 135 визначає безпорадний стан як чинник, що зумовлює позбавлення можливості вжити заходів щодо самозбереження у разі перебування людини в небезпечному для житті стані.

Пилипенко Є.О. навів спробу розтлумачити поняття іншого безпорадного стану особи. Іншим безпорадним станом, на його думку, може бути визнано втрату особою свідомості, перебування її у стані тяжкого наркотичного, токсичного чи алкогольного сп'яніння, у шоковому стані, зумовленому, наприклад, пожежею, стихійним лихом чи загибеллю близької їй людини, або у стані, коли особа фізично не може виправити ситуацію, в якій вона опинилась [3, 181] Верховний Суд України в ухвалі колегії суддів Судової палати у цивільних справах від 19 березня 2008 року визначив, що безпорадний стан слід розуміти як безпомічність особи, неспроможність її своїми силами через похилий вік, тяжку хворобу або каліцтво фізично та матеріально самостійно забезпечити умови свого життя, у зв'язку з чим ця особа потребує стороннього догляду, допомоги та піклування [4].

Проте наведена позиція не є обов'язковою для врахування судами. Відповідно до частини 6 статті 368 Кримінального процесуального кодексу України (далі — КПК), суд зобов'язаний враховувати висновки Верховного Суду України, викладені в його ухвалах, у випадках, передбачених частиною другою статті 455 і частиною другою статті 456 КПК [5]. Згадані статті відсилають до статті 445 КПК, в якій названо підстави, ухвали з яких не можуть постановлятися Судовою палатою з цивільних справ Верховного Суду України.

Загального для кримінального права України визначення безпорадного стану особи Верховний Суд України не надає. Тому слід звернутися до його висновків, даних в ухвалах за справами про злочини, у диспозиціях про склад яких згадано поняття безпорадного стану особи.

В ухвалі колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 5 липня 2007 р. у справі про злочин, передбачений статтею 152 КК України (зґвалтування), зазначає, що **безпорадний стан потерпілої особи** — це такий фізичний або психічний стан потерпілої, коли вона не здатна усвідомлювати характеру і значення вчинюваних із нею дій або, усвідомлюючи їх, не може чинити опір ґвалтівникові [6].

Виходячи з наведеного визначення, слід умовно поділити безпорадний стан особи на фізичну безпорадність (що полягає у неможливості чинити опір вчинюваним з особою діям) та психічну безпорадність (що полягає у неможливості усвідомлення потерпілою особою характеру вчинюваних з нею дій).

До характеристики безпорадного стану особи необхідно додати можливість поставлення потерпілої особи у такий стан самим суб'єктом злочину. Прикладом є залишення в небезпеці: диспозиція частини 1 статті 135 визначає як потерпілого й таку особу, що була поставлена в небезпечний для життя стан суб'єктом злочину.

Далі слід перейти до характеристики поняття уразливого стану особи. Це поняття вживається у статтях 149 (торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини), 258-1 (втягнення у вчинення терористичного акту), 303 (сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією) КК України.

У примітці 2 до статті 149 КК України знаходимо визначення: «у статтях 149 та 303 цього Кодексу під уразливим станом особи слід розуміти зумовлений фізичними чи психічними властивостями або зовнішніми обставинами стан особи, який позбавляє або обмежує її здатність усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними, приймати за своєю волею самостійні рішення, чинити опір насильницьким чи іншим незаконним діям, збіг тяжких особистих, сімейних або інших обставин» [2]. При цьому не згадано про визначення уразливого стану особи в цілях статті 258-1 КК України. Та, виходячи з того, що законодавством не передбачено іншого визначення уразливого стану особи, визначення, надане у примітці 2 до статті 149 КК України, правильним для усіх випадків його застосування.

Таким чином, одразу слід навести два окремі види уразливого стану особи:

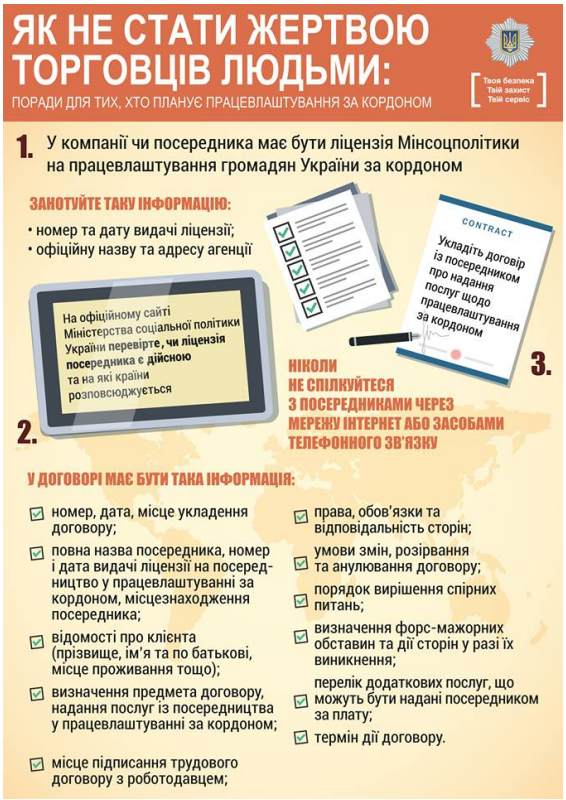
1) збіг тяжких особистих, сімейних та інших обставин;

2) власне уразливий стан особи, зумовлений її фізичними або психологічними властивостями.

Хоча у науковій літературі не дається класифікація уразливого стану особи на психічну та фізичну уразливість, все ж слід вважати, що така класифікація існує. Такий висновок робимо, беручи до увагу частину визначення уразливого стану: «стан особи, який позбавляє або обмежує її здатність чинити опір насильницьким чи іншим незаконним діям».

Наведена вище класифікація має практичне значення при відмежуванні психічної безпорадності від психічної уразливості. Ключовою відмінністю цих двох станів, на думку автора, є те, характер яких саме дій потерпіла особа не може усвідомлювати. Відповідно, у випадку психічної безпорадності особа не може усвідомити характер вчинюваних з нею дій; а у випадку психічної уразливості особа не може усвідомити повною мірою характер своїх дій.

Таке розмежування є доречним, виходячи зі специфіки складів злочинів, у яких використовуються ті чи інші поняття. Наприклад, малолітня особа при вилученні у неї крові не може усвідомити характер вчинюваних з нею дій та не передбачає наслідків, і нібито надає мовчазну згоду на таке вилучення; така ж особа, не усвідомлюючи характеру дій суб'єкта злочину, не виявляє спротиву вступити з нею у статевий зв'язок; знову ж таки, малолітня особа, не знаючи в силу свого віку про небезпеку наркотичних засобів, не чинить спротиву при їх введенні у її організм. В усіх трьох випадках особа в силу свого віку не усвідомлювала значення дій, що з нею вчиняються, тому перебувала у стані безпорадності. До того ж, КК України у диспозиції статті 135 визначено, які саме категорії осіб перебувають в безпорадному стані, так би мовити, «за визначенням» (малолітні, старі, хворі), через певні психічні особливості.

Натомість, ті склади злочинів, у диспозиції яких згадується про уразливий стан особи, для того, щоб вважатися закінченими, можуть бути вчинені за наявності «згоди» на це особи, яка перебуває в уразливому стані. У всіх трьох випадках особа вербується або втягується (вербується для здійснення щодо неї угоди; або втягується у вчинення терористичного акту; або втягується у заняття проституцією). У всіх трьох випадках уразливим станом характеризується особа, що погоджується на те, щоб стати учасником або жертвою подальших протизаконних дій (потерпілою особою від торгівлі людьми, співучасником терористичного акту або особою, що займається проституцією). Тому уразливий стан, на відміну від безпорадного, виражає ставлення особи до дій, які вчиняються (вчинятимуться) нею самою. Внаслідок цього можна провести паралель між такою ознакою потерпілого, як уразливий стан, та такою ознакою суб'єкта злочину, як обмежена осудність. І з цих підстав — зробити висновок про те, що уразливий стан (а саме психічна уразливість) особи як поняття було запроваджено як аналог обмеженої осудності, що, на відміну від останньої, застосовується як ознака потерпілої особи, а не суб'єкта злочину.

Інша ситуація виникає з порівнянням фізичної безпорадності та фізичної уразливості. Виходячи з визначення уразливого стану особи, фізичну уразливість можна охарактеризувати як нездатність в силу певних причин чинити опір насильницьким чи іншим незаконним діям. І це вичерпна характеристика фізичної уразливості: вона виявляється виключно по відношенню до насильницьких або інших протизаконних дій (наприклад, хвороба особи не дозволяє їй завадити незаконній її передачі іншій особі з метою експлуатації).

Фізична безпорадність виявляється не лише по відношенню до насильницьких або інших протизаконних дій суб'єкта злочину. Наприклад, особа має піклуватися про іншу, хвору, особу, проте залишає цю особу без належного догляду, і та внаслідок цього помирає. В даному випадку безпорадність особи означає неможливість її самостійно вжити заходів до самозбереження. Отже, фізична безпорадність може виявитися також по відношенню до зовнішніх об'єктивних факторів.

Відповідно до викладених у роботі міркувань слід зробити наступні висновки:

1. Як безпорадний, так і уразливий стан особи необхідно поділяти на фізичну безпорадність або уразливість, та психічну безпорадність або уразливість, відповідно до того, чи особа не може усвідомлювати значення певних дій, чи вона не може протидіяти певним діями або обставинам.

2. Психічна безпорадність полягає у неможливості потерпілого в силу певних обставин усвідомити характер дій, що з ним вчиняє суб'єкт злочину. Натомість, психічною уразливістю є неможливість повною мірою усвідомити самою потерпілою особою значення своїх дій або керувати ними.

3. Фізичною уразливістю є нездатність потерпілої особи в силу певних причин чинити опір насильницьким чи іншим незаконним діям. Фізична безпорадність є поняттям з ширшим обсягом, що охоплює також і неможливість особи вжити заходів до самозбереження.

Література

1. Про судову практику у справах про хуліганство: постанова Пленуму Верховного Суду України від 22.12.2006 № 10: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/va010700-06.

2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 // Відомості Верховної Ради України. — 2011. — № 25. — Ст. 131.

3. Пилипенко Є.О. Об'єкт у складі злочину «залишення в небезпеці» / Пилипенко Є.О. // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. — 2011. — № 2. — С. 175-182.

4. Ухвала колегії суддів Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 19 березня 2008 р. (витяг) // Вісник Верховного Суду України. — 2008. — № 9 (97): [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/0/92B5BC88C48E6483C22574D4002AA9EE?OpenDocument

5. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 // Відомості Верховної Ради України. — 2013. — № 9-10. — Ст. 88.

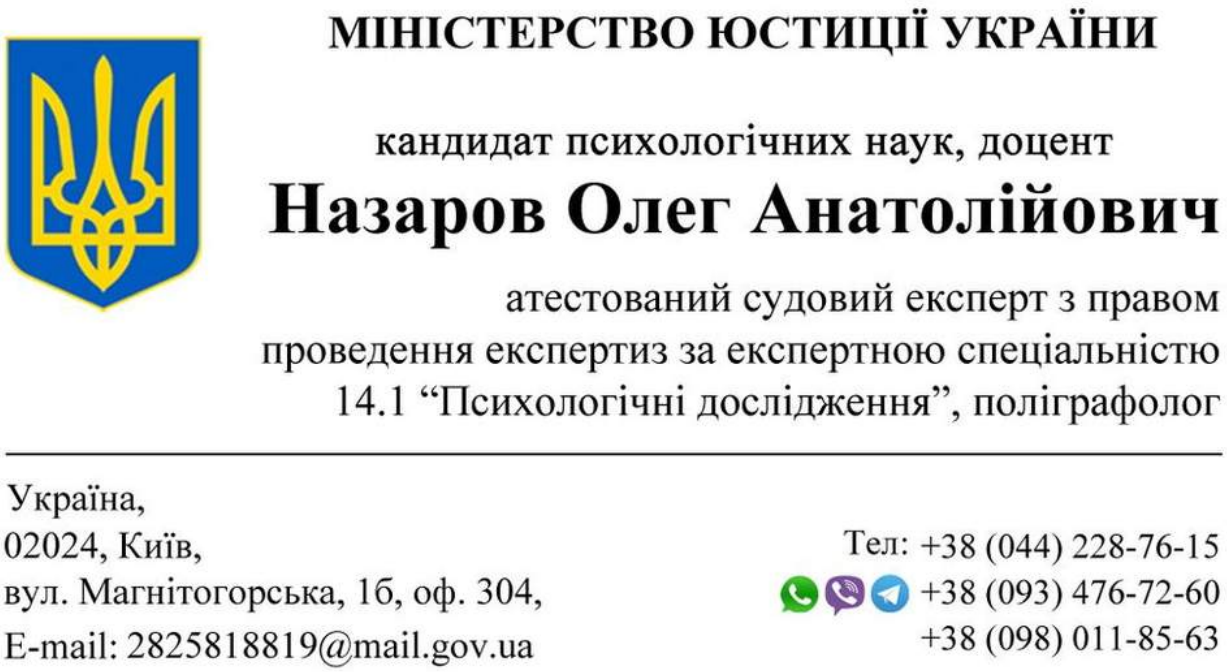
6. Ухвала колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 5 липня 2007 р. (витяг) // Вісник Верховного Суду України. — 2008. — № 12 (88): [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/0/6AD31F6D9FF50907C22573CA0045E841?OpenDocument

Додатково, **Переказати кошти для допомоги Збройним Силам України та гуманітарної допомоги з платіжної картки**

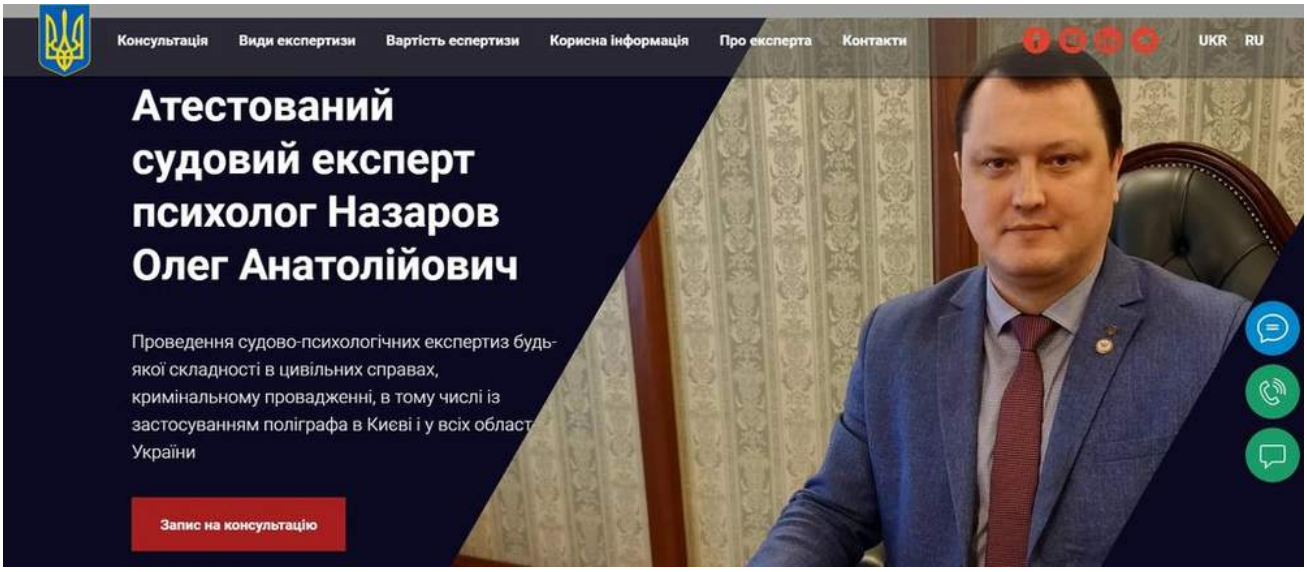
Традиційно, нагадуємо користувачам журналу, що науковий журнал запроваджує надання послуг **«Консультація»: запит на проведення судово-психологічної експертизи за різними підставами, у тому числі відшкодування моральної шкоди завданою військовими злочинами, із застосуванням поліграфа** на замовлення зацікавлених осіб, суду, правоохоронних органів згідно процесуальних кодексів. - URL: http://expertize-journal.org.ua/konsultacia **Телефон для термінового дзвінка судовому експерту:** +38 093 476 72 60 (Viber, Telegram, Whatsapp).

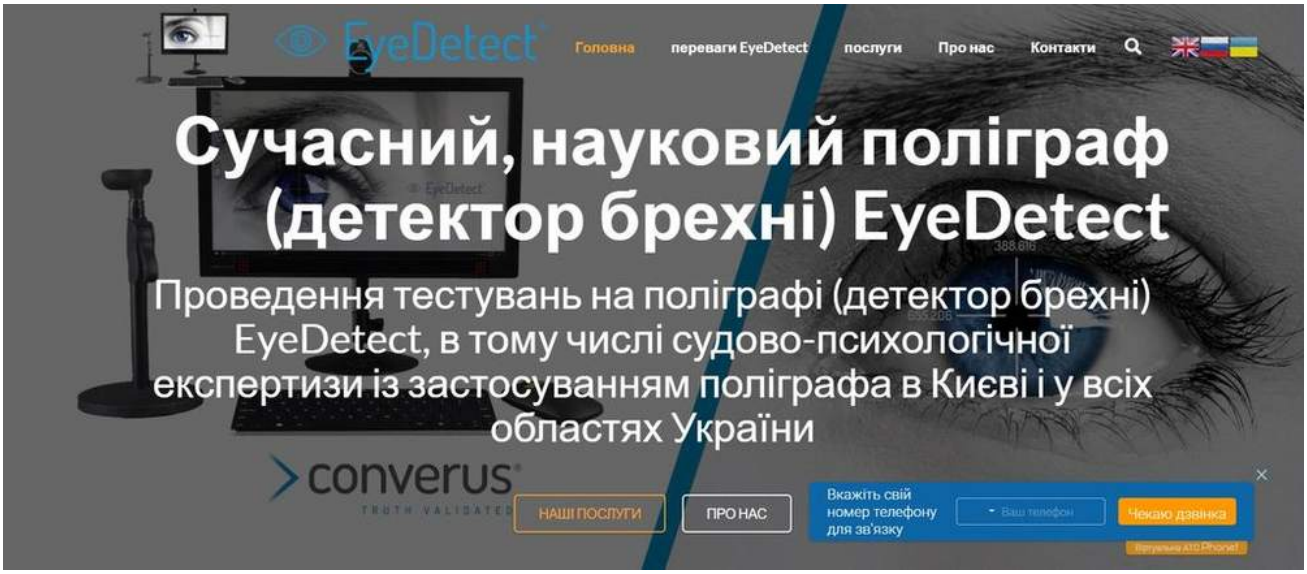
Звертаємо увагу, організація проведення професійних консультацій всім зацікавленим, здійснюється членом Президії Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України, головним редактором журналу, атестованим судовим експертом психологом (поліграфологом), кандидатом психологічних наук, доцентом Назаровим Олегом Анатолійовичем.

Офіційній Інтернет-сайт щодо призначення та проведення судово-психологічної експертизи, судового експерта психолога (поліграфолога) Назарова О.А. (свідоцтво Міністерства юстиції України від 09.07.2020 №2035)

Офіційний Інтернет-сайт щодо призначення та проведення судово-психологічної експертизи із застосуванням поліграфа, тестувань на поліграфі в Україні за міжнародними стандартами (поліграф EyeDetect, розробник Converus Inc., USA)

Продаж портативного обладнання для поліграфа **Mobi підлокітники Polygraph в Україні (Схвалено президентом Міжнародного співтовариства поліграфологів, ISOPE, США)**

В Україні затверджена кваліфікаційна характеристика професії «Поліграфолог» та 25 жовтня 2021 року уведена сама професія «Поліграфолог» змінами № 10 до Національного класифікатора професій ДК 003:2010

Надання послуг щодо розробки та проведення групових тренінгових занять за різними напрямами судово-психологічної експертизи в сучасному судочинстві, у тому числі із застосуванням поліграфа

Незалежній не державній професійній атестованій судово-психологічній експертизі в Україні бути: історія однієї перемоги або про можливість призначення першої недержавної професійної атестованої судово-психологічної еспертизи з 09 липня 2020 року

Електронна бібліотека судді, адвоката, психолога, батьків: «Допит, опитування дитини в суді». Методичні рекомендації, нормативні документи, постанови Верховного Суду

Огляд змін до законодавства України: процесуальний статус спеціаліста у кримінальних провадженнях про кримінальні проступки з 1 липня 2020 року

Електронна бібліотека правозахисника України. Серія: Застосування рішень Європейського суду з прав людини в українському судочинстві

Електронна бібліотека судді України: квітень 2020 року (більше 70 книг)

Колекція зразків клопотань про відкладення розгляду справи у зв'язку із впровадженням карантину та типові зразки заяв, які подаються до суду станом на 20 березня 2020 та оголошення ДСА України від 19 березня 2020

References

1. Verkhovnyi Sud. Urazlyvyi ta bezporadnyi stan osoby: dokumenty, pravova pozytsiia VS, poniattia, oznaky, osoblyvosti kvalifikatsii urazlyvoho ta bezporadnoho stanu osoby v sudovomu protsesi, kryminalnomu pravi v Ukraini [Vulnerable and Helpless State of a Person: Documents, the Supreme Court's Legal Position, Concepts, Features and Specifics of Legal Qualification in Court Proceedings and Criminal Law of Ukraine]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2022. Vol. 7, No. 4 (40). URL:

https://expertize-journal.org.ua/normativnie-documenti/6934-ponyattya-oznaki-osoblivosti-kvalifikatsiji-urazlivogo-ta-bezporadnogo-stanu-osobi-v-sudovomu-protsesi-kriminalnomu-pravi (onovlena versiia vid 13.07.2022). [in Ukrainian].

ПОПРИ ПІДТВЕРДЖУВАЛЬНІ РЕЗУЛЬТАТИ ГЕНЕТИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ЧОЛОВІК ЗАПЕРЕЧУЄ СВОЄ БАТЬКІВСТВО: СУД ПОЗБАВИВ ЙОГО БАТЬКІВСЬКИХ ПРАВ[1]

Хмельницький апеляційний суд

Реферат. Повідомлення Хмельницького апеляційного суду, оприлюднене 2 серпня 2022 р. на порталі «Судова влада України», стосується рішення Новоушицького районного суду Хмельницької області у справі про позбавлення батьківських прав; номера справи й дати рішення в матеріалі не наведено. Позивачка, мешканка Хмельницького, просила позбавити колишнього чоловіка батьківських прав щодо їхньої малолітньої доньки, яка після розлучення проживає з матір'ю. Суд раніше стягнув із батька аліменти, однак він їх не сплачує. Роком раніше чоловік сам звертався до суду з вимогою виключити відомості про нього як батька з актового запису про народження дитини, але відмовився від цього позову після того, як судово-медична генотипоскопічна експертиза підтвердила його батьківство. Попри висновок експертизи, він дитини не визнає, не спілкується з нею, не бере участі у вихованні та утриманні, не піклується про її фізичний і духовний розвиток. Орган опіки та піклування підтримав позов, вказавши на заборгованість з аліментів понад 24 тис. грн, відсутність батьківської турботи й ухилення від батьківських обов'язків. Відповідач надіслав матері нотаріально посвідчену заяву про визнання позову, і суд розцінив це як свідчення відсутності наміру змінити ставлення до дитини та належно виконувати обов'язки батька. Задовольняючи позов, суд підкреслив, що позбавлення батьківських прав не тягне невідворотних наслідків: особа зберігає право на спілкування з дитиною і побачення з нею, як це передбачено законом, а також право звернутися до суду з позовом про поновлення батьківських прав. На момент публікації рішення не набрало законної сили й могло бути оскаржене в апеляційному порядку. Справа показує межі доказового значення генетичної експертизи: вона встановлює біологічне походження дитини, але не вирішує питання про виконання батьківських обов'язків, яке суд оцінює за поведінкою батька, позицією органу опіки та іншими доказами.

Ключові слова: позбавлення батьківських прав, судово-медична генотипоскопічна експертиза, встановлення батьківства, аліменти, орган опіки та піклування, визнання позову, поновлення батьківських прав, сімейні спори.

Despite Confirmatory Results of a Genetic Examination, a Man Denies His Paternity: The Court Deprived Him of Parental Rights

Khmelnytskyi apeliatsiinyi sud.

Abstract. This digest reports a decision of the Novoushytskyi District Court of Khmelnytskyi Oblast, published by the Khmelnytskyi Court of Appeal on the Judicial Power of Ukraine portal on 2 August 2022; the case number and the date of the decision are not given. A mother sought to deprive her former husband of parental rights in respect of their minor daughter, who has lived with her since the divorce. The father had been ordered to pay child support but did not pay it. A year earlier he had sued to remove his name from the child's birth record, but withdrew the claim after a forensic medical genetic examination confirmed his paternity. He nevertheless refused to recognise the child, had no contact with her and took no part in her upbringing or maintenance. The guardianship authority supported the claim, citing child support arrears exceeding UAH 24,000 and evasion of parental duties,

and the defendant sent a notarised statement admitting the claim, which the court treated as evidence that he did not intend to change his attitude towards the child. Granting the claim, the court noted that deprivation of parental rights is not irreversible: the person retains the right to communicate with and see the child as provided by law and may sue for restoration of parental rights. At the time of publication, the decision had not entered into force and could be appealed. For forensic and legal practice, the case illustrates the evidentiary limits of genetic examination: it establishes biological parentage but does not resolve whether parental duties are performed, which the court assesses on the basis of the parent's conduct, the opinion of the guardianship authority and other evidence.

Keywords: deprivation of parental rights, forensic genetic examination, DNA paternity testing, child support, guardianship authority, admission of claim, restoration of parental rights, family disputes.

Реферат оприлюднено в журналі 02.08.2022. Відомості про першу публікацію уточнюються редакцією.

References

1. Khmelnytskyi apeliatsiinyi sud. Popry pidtverdzhuvalni rezultaty henetychnoi ekspertyzy cholovik zaperechuie svoie batkivstvo: sud pozbavyv yoho batkivskykh prav [Despite Confirmatory Results of a Genetic Examination, a Man Denies His Paternity: The Court Deprived Him of Parental Rights] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2022. Vol. 7, No. 4 (40). URL: https://expertize-journal.org.ua/zovnishni-novyny/7067-popri-pidtverdzhuvalni-rezultati-genetichnoyi-ekspertizi-cholovik-zaperechuye-svoye-batkivstvo-sud-pozbaviv-jogo-batkivskih-prav (onovlena versiia vid 02.08.2022). [in Ukrainian].

05 СЕРПНЯ 2022 РОКУ КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ РЕОРГАНІЗУВАВ ІНСТИТУТ ПРАВА ТА ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ ШЛЯХОМ ЙОГО ПРИЄДНАННЯ ДО НАЦІОНАЛЬНОГО НАУКОВОГО ЦЕНТРУ «ІНСТИТУТ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ ІМ. ЗАСЛ. ПРОФ. М.С. БОКАРІУСА» МІН'ЮСТУ[1]

Кабінет Міністрів України

Реферат. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2022 р. № 691-р уряд погодився з пропозицією Міністерства юстиції щодо реорганізації Інституту права та післядипломної освіти Міністерства юстиції шляхом його приєднання до Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. засл. проф. М. С. Бокаріуса» Мін'юсту. Документ визначає, що реорганізація здійснюється в межах бюджетних коштів, передбачених на відповідний рік Інституту права та післядипломної освіти, а Міністерство юстиції має забезпечити в установленому законодавством порядку заходи, пов'язані з реорганізацією. Матеріал журналу поєднує виклад розпорядження з коментарем Міністра юстиції Дениса Малюськи, оприлюдненим 17 серпня 2022 р. Міністр назвав цей крок частиною «активної нормалізації структури» відомства, яку розпочали «згори», зменшуючи кількість підпорядкованих організацій, зокрема через об'єднання державних підприємств і приєднання інституту права та післядипломної освіти до національного наукового центру. Сам термін «нормалізація», за його словами, запозичено з доміністерського досвіду, коли так називали загальне скорочення заробітних плат працівникам організації. Наведено також довідкові дані про заклад, що приєднується: його засновано 13 березня 2002 р., основний вид діяльності — 85.59 «Інші види освіти, н. в. і. у.». Для судових експертів, працівників системи юстиції та науковців повідомлення фіксує організаційну зміну в мережі установ, підпорядкованих Міністерству юстиції: заклад післядипломної освіти стає частиною національного наукового центру, що спеціалізується на судових експертизах. Розпорядження врегульовує лише організаційну форму та джерело фінансування реорганізації; інших положень, зокрема щодо змісту діяльності об'єднаної установи, у тексті не наведено.

Ключові слова: розпорядження КМУ № 691-р, реорганізація, приєднання, Інститут права та післядипломної освіти, ННЦ «Інститут судових експертиз ім. засл. проф. М. С. Бокаріуса», Міністерство юстиції України, післядипломна освіта, державні експертні установи.

On 5 August 2022, the Cabinet of Ministers of Ukraine Reorganised the Institute of Law and Postgraduate Education of the Ministry of Justice of Ukraine by Merging It into the National Scientific Centre "Hon. Prof. M. S. Bokarius Forensic Science Institute" of the Ministry of Justice

Kabinet Ministriv Ukrainy.

Abstract. By Order No. 691-r of 5 August 2022, the Cabinet of Ministers of Ukraine approved the proposal of the Ministry of Justice to reorganise the Institute of Law and Postgraduate Education of the Ministry of Justice by merging it into the National Scientific Centre "Hon. Prof. M. S. Bokarius Forensic Science Institute" of the Ministry of Justice. The order provides that the reorganisation is to be carried out within the budget allocated to the Institute of Law and Postgraduate Education for the relevant year and instructs the Ministry of Justice to implement the related measures in accordance with the law. The journal's report combines the content of the order with a comment by the Minister of Justice, Denys Maliuska, published on 17 August 2022, who described the step as part of an "active normalisa-

tion" of the ministry's structure started "from the top" by reducing the number of subordinate organisations, including the merger of state enterprises and the accession of the institute to the national scientific centre. Reference data on the merged institution are also given: it was founded on 13 March 2002, and its principal activity is classified under code 85.59 (other education not elsewhere classified). For forensic experts, justice system staff and researchers, the report records an organisational change in the network of institutions subordinate to the Ministry of Justice, as a postgraduate education institution becomes part of the national centre specialising in forensic examinations. The order regulates only the organisational form and the source of funding of the reorganisation and contains no provisions on the activities of the merged institution.

Keywords: Cabinet of Ministers of Ukraine, reorganisation, merger, Ministry of Justice of Ukraine, Bokarius Forensic Science Institute, postgraduate education, state forensic institutions.

Першоджерело: *Розпорядження Кабінету Міністрів України від 05.08.2022 № 691-р. Реферат оприлюднено в журналі 06.09.2022.*

References

1. Kabinet Ministriv Ukrainy. 05 serpnia 2022 roku Kabinet Ministriv Ukrainy reorhanizuvav Instytut prava ta pisliadyplomnoi osvity Ministerstva yustytsii Ukrainy shliakhom yoho pryiednannia do Natsionalnoho naukovoho tsentru "Instytut sudovykh ekspertyz im. Zasl. prof. M.S. Bokariusa" Miniustu [On 5 August 2022, the Cabinet of Ministers of Ukraine Reorganised the Institute of Law and Postgraduate Education of the Ministry of Justice of Ukraine by Merging It into the National Scientific Centre "Hon. Prof. M. S. Bokarius Forensic Science Institute" of the Ministry of Justice] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2022. Vol. 7, No. 4 (40). URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/7226-17-serpnya-2022-roku-institut-prava-ta-pislyadiplomnoji-osviti-ministerstva-yustitsiji-ukrajini-bulo-priednano-do-natsionalnogo-naukovogo-tsentru-institut-sudovikh-ekspertiz-im-zasl-prof-m-s-bokariusa-ministerstva-yustitsiji-ukrajini (onovlena versiia vid 06.09.2022). [in Ukrainian].

РОЗДІЛ 2. НОВИНИ ЖУРНАЛУ

04 липня - День судового експерта України[1]

04.07.2022

Службова інформація. 4 липня в Україні щорічно відзначають День судового експерта. Як зазначено в тексті, свято засноване на знак визнання на державному рівні значення судово-експертної діяльності для забезпечення правосуддя. Редакційна колегія журналу привітала судових експертів України з професійним святом і побажала їм миру, спокою, здоров'я, професійних успіхів в експертному забезпеченні правосуддя, душевного тепла й упевненості в завтрашньому дні. Привітання оприлюднено на сайті 4 липня 2022 року.

З 24 червня 2022 року в підрозділах Експертної служби МВС України змінився порядок сплати за проведення судової експертизи в цивільних, господарських, адміністративних справах, кримінальному провадженні, у виконавчому провадженні[2]

13.07.2022

Короткий зміст. Постановою Кабінету Міністрів України від 24 червня 2022 року № 724 змінено постанови № 795 від 4 червня 2007 року та № 1098 від 26 жовтня 2011 року про платні послуги підрозділів МВС. Плату за судові експертизи в цивільних, господарських, адміністративних справах і виконавчому провадженні, у кримінальному провадженні на замовлення сторони захисту чи потерпілого, за експертні дослідження й залучення спеціаліста визначають за нормативною вартістю експертогодини (постанова КМУ від 1 липня 1996 року № 710) з урахуванням витраченого часу. Послуги надають після підтвердження оплати; для біологічних експертиз окремо оплачують реактиви.

З нагоди пам'яті та віддання шани найвідомішому поліграфологу 21 століття Кліву Бакстеру (помер 24.06.2013), відкриття якого призвели до революції у світі досліджень на поліграфі - для українських поліграфологів буде проведений пам'ятний Вебінар ISOPE[3]

22.07.2022

Короткий зміст. Міжнародне співтовариство поліграфологів (ISOPE, США) запросило українських поліграфологів 12 серпня 2022 року о 20:00 на навчально-методичний вебінар пам'яті Кліва Бакстера (1924–2013), автора технік Backster You Phase і S-K-Y, ексклюзивного питання порівняння та першої числової системи оцінювання поліграм. У програмі психологічні концепції Бакстера, 7-бальна шкала аналізу даних, правило «Або-або» та інші теми. Слухачі отримають презентацію, відеозапис і сертифікат підвищення кваліфікації; участь платна. Через воєнний стан дата може змінитися; доповіді просять надіслати до 10 серпня 2022 року.

Сучасна технологія - поліграф EyeDetect впевнено лідирує у світі як найбільш надійна технологія виявлення прихованої інформації (неправди, обману)[4]

27.07.2022

Короткий зміст. Описано технологію EyeDetect американської компанії Converus (генеральний директор Тодд Мікельсен), яка оцінює приховування інформації за мимовільними рухами очей. Інфрачервона камера щосекунди фіксує до 60 вимірювань: діаметр зіниці, рухи очей, моргання, фіксацію погляду. Тест триває 15 або 30 хвилин, результат готовий менш ніж за п'ять хвилин; компанія заявляє точність 86–88 %, понад 600 клієнтів у 50 країнах і роботу 50 мовами. Для порівняння згадано класичний поліграф, обстеження на якому триває від 90 хвилин до п'яти годин. Основні клієнти EyeDetect — правоохоронні органи, адвокати, приватні детективи.

Порівняння найкращих у світі технологій оцінки надійності і виявлення прихованої інформації - класичного і сучасного поліграфів EyeDetect[5]

28.07.2022

Короткий зміст. Огляд станом на 28 липня 2022 року зіставляє класичний поліграф і технології EyeDetect та EyeDetect+ 2.0 компанії Converus за історією, принципом роботи, тривалістю тестування, точністю, вартістю, інвазивністю, об'єктивністю й строком навчання. Класичний поліграф (з 1921 року; виробники Axciton, Lafayette, Limestone, Stoelting) реєструє електрошкірну, серцево-судинну й дихальну активність, тест триває 1,5–5 годин, точність 85–89 %. EyeDetect аналізує рухи очей і діаметр зіниці за 15–30 хвилин, а EyeDetect+ поєднує окуломоторний тест із поліграфом. Наведено п'ять використаних праць, зокрема метааналіз 2011 року.

19 серпня 2022 року директором Одеського науково-дослідного інституту судових експертиз призначено Кішка Дмитра Івановича (наказ Міністерства юстиції України №3486/5 від 18.08.2022 року)[6]

20.08.2022

Короткий зміст. 19 серпня 2022 року директором Одеського науково-дослідного інституту судових експертиз призначено Дмитра Кішка (наказ Мін'юсту від 18.08.2022 № 3486/5), який з 11 березня 2020 року був заступником директора ОНДІСЕ. За даними Opendatabot, він є власником або співвласником ТОВ «Одеський регіональний центр незалежних експертиз» і ще трьох підприємств. Попереднього директора Юрія Чердинцева звільнено у зв'язку із закінченням строку контракту. Подано перелік керівників інституту та історичну довідку: Кабінет науково-судової експертизи в Одесі відкрито 15 лютого 1914 року, інститут утворено постановою КМУ від 25 січня 1995 року № 52.

References

1. 04 lypnia - Den sudovoho eksperta Ukrainy [4 July – Day of the Forensic Expert of Ukraine]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2022. 4 lyp. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/6876-04-lipnya-den-sudovogo-eksperta-ukrajini (onovlena versiia vid 04.07.2022). [in Ukrainian].

2. Z 24 chervnia 2022 roku v pidrozdilakh Ekspertnoi sluzhby MVS Ukrainy zminyvsia poriadok splaty za provedennia sudovoi ekspertyzy v tsyvilnykh, hospodarskykh, administratyvnykh spravakh, kryminalnomu provadzhenni, u vykonavchomu provadzhenni [From 24 June 2022, the Procedure for Paying for Forensic Examinations in Civil, Commercial and Administrative Cases, Criminal Proceedings and Enforcement Proceedings Changed in the Units of the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2022. 13 lyp. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/6944-z-24-chervnya-2022-roku-zminivsya-poryadok-splati-za-provedennya-sudovoji-ekspertizi-v-tsivilnikh-gospodarskikh-administrativnikh-spravakh-kriminalnomu-provadzhenni-u-vikonavchomu-provadzhenni-v-pidrozdilakh-ekspertnoji-sluzhbi-mvs-ukrajini (onovlena versiia vid 13.07.2022). [in Ukrainian].

3. Z nahody pamiati ta viddannia shany naividomishomu polihrafolohu 21 stolittia Klivu Baksteru (pomer 24.06.2013), vidkryttia yakoho pryzvely do revoliutsii u sviti doslidzhen na polihrafi - dlia ukrainskykh polihrafolohiv bude provedenyi pamiatnyi Vebinar ISOPE [In Memory and Honour of the Most Famous Polygraph Examiner of the 21St Century, Cleve Backster (Died 24.06.2013), Whose Discoveries Revolutionised Polygraph Research, an ISOPE Memorial Webinar Will Be Held for Ukrainian Polygraph Examiners]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2022. 22 lyp. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/7001-z-nagodi-pam-yati-ta-viddannya-shani-najvidomishomu-poligrafologu-21-sttolittya-klivu-baksteru-27-02-1924-24-06-2013-vidkrittya-yakogo-prizveli-do-revolyutsiji-u-sviti-doslidzhen-na-poligrafi-dlya-ukrajinskikh-poligrafologiv-proponuetsya-pam-yatnij-navchalno-metodichnij-vebinar-isope (onovlena versiia vid 24.07.2022). [in Ukrainian].

4. Suchasna tekhnolohiia - polihraf EyeDetect vpevneno lidyruie u sviti yak naibilsh nadiina tekhnolohiia vyiavlennia prykhovanoi informatsii (nepravdy, obmanu) [Modern Technology – The EyeDetect Polygraph Confidently Leads the World as the Most Reliable Technology for Detecting Concealed Information (Untruth, Deception)]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2022. 27 lyp. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/7034-suchasna-tekhnologiya-poligraf-eyedetect-vpevneno-lidirue-u-sviti-yak-najbilsh-nadijna-tekhnologiya-viyavlennya-prikhovanoji-informatsiji-nepravdi-obmanu (onovlena versiia vid 28.07.2022). [in Ukrainian].

5. Porivniannia naikrashchykh u sviti tekhnolohii otsinky nadiinosti i vyiavlennia prykhovanoi informatsii - klasychnoho i suchasnoho polihrafiv EyeDetect [Comparison of the World's Best Technologies for Credibility Assessment and Detection of Concealed Information – The Classic and the Modern EyeDetect Polygraphs]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2022. 28 lyp. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/7041-porivnyannya-najkrashchikh-u-sviti-tekhnologij-otsinki-nadijnosti-i-viyavlennya-prikhovanoji-informatsiji-klasichnogo-i-suchasnogo-poligrafiv (onovlena versiia vid 28.07.2022). [in Ukrainian].

6. 19 serpnia 2022 roku dyrektorom Odeskoho naukovo-doslidnoho instytutu sudovykh ekspertyz pryznacheno Kishka Dmytra Ivanovycha (nakaz Ministerstva yustytsii Ukrainy №3486/5 vid 18.08.2022 roku) [On 19 August 2022, Dmytro Ivanovych Kishko Was Appointed Director of the Odesa Research Institute of Forensic Examinations (Order of the Ministry of Justice of Ukraine No. 3486/5 of 18.08.2022)]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2022. 20 serp. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/7225-19-serpnya-2022-roku-direktorom-odeskogo-naukovo-doslidnogo-instytutu-sudovikh-ekspertiz-priznacheno-kishka-dmitra-ivanovicha-nakaz-ministerstva-yustitsiji-ukrajini-3486-5-vid-18-08-2022-roku (onovlena versiia vid 07.09.2022). [in Ukrainian].

РОЗДІЛ 3. НОВИНИ ІНЖЕНЕРНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПСИХОТЕХНІКИ

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Будова поліграфа EyeDetect: станція, програмне забезпечення, опора для підборіддя

Що входить до сучасного поліграфа EyeDetect? Станція EyeDetect v4 поєднує комп'ютерне обладнання й програмне забезпечення, а весь комплект перевозять у портфелі чи валізі.

Апаратна частина — ноутбук Dell Latitude 3420 (процесор Intel Core i5-10210U, 8 ГБ оперативної пам'яті, SSD на 256 ГБ, 14-дюймовий екран FHD 1920×1080, веб-камера) на портативній алюмінієвій підставці; айтрекер — оптичний сканер високої чіткості з частотою 60 Гц, що вимірює зміни в очах обстежуваного під час тесту; опора для підборіддя; бездротова миша, навушники й кабелі. У портфелі або валізі комплект важить 5,9 кг, у захисному кейсі Pelican — 8,2 кг. Рекомендована роздрібна ціна станції — 4800 доларів США [1].

Апаратні компоненти станції EyeDetect v4 [1]

Програмне забезпечення має чотири складники. EyeDetect проводить тести: очні вимірювання й відповіді тимчасово шифруються на комп'ютері, а після синхронізації з інтернетом дані завантажуються для оцінювання. EyeDetect Admin налаштовує станцію для запису тестів і даних певних облікових записів. EyeDetect Manager дозволяє адміністр-

ратору стежити одночасно за трьома станціями; його можна встановити на будь-який пристрій з Windows. Вебпанель призначена для перегляду результатів, формування звітів і керування ліцензіями та користувачами [1].

Тестування на EyeDetect без опори для підборіддя [2]

Влітку 2022 року Converus повідомила про технічне оновлення: від опори для підборіддя можна відмовитися. Айтрекер Tobii, який тепер постачають зі станцією, краще відстежує очі навіть за легких рухів голови, тож даних втрачається менше. Для EyeDetect+ опору не рекомендують зовсім: обстежуваний нахиляється вперед, а це може вплинути на дихання. Тестувати без опори радять за двох умов — правильна посадка і контроль через EyeDetect Manager. Демонстраційний тест «на число» персонал Converus і раніше проводив без опори; його точність — приблизно 92 % [2].

References

1. Budova suchasnoho polihrafa EyeDetect: cuchasnyi polihraf skladaietsia zi stantsii EyeDetect® v4 i prohramnoho zabezpechennia. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2022. 27 lyp. URL: https://expertize-journal.org.ua/inshi-napryami-spetsobladnannya/7039-budova-suchasnogo-poligrafa-eyedetect-cuchasnij-poligraf-skladaetsya-zi-stantsiji-eyedetect-v4-i-programnogo-zabezpechennya (onovlena versiia vid 27.07.2022). [in Ukrainian].

2. Tekhnichne onovlennia Converus suchasnoho polihrafa EyeDetect. Osoblyvosti vykorystannia nerukhomoi opory dlia pidboriddia pid chas testuvannia na polihrafakh EyeDetect i EyeDetect+. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2022. 27 lyp. URL: https://expertize-journal.org.ua/inshi-

napryami-spetsobladnannya/7040-tekhnichne-onovlennya-converus-vikoristannya-pidboriddya-pid-chas-testuvannya-eyedetect-i-eyedetect (onovlena versiia vid 06.11.2026). [in Ukrainian].

ЧИТАЧІ ТАКОЖ ШУКАЮТЬ

В ІНТЕРНЕТІ

Пошукові запити зі словом «експертиза», які найчастіше вводили користувачі Google в Україні у липні–серпні 2022 р. — у період виходу цього номера[21]:

№	Запит	Індекс
1	судова експертиза	100
2	судово медична експертиза	43
3	експертиза проектної документації	37
4	військово лікарська експертиза	26
5	дактилоскопічна експертиза	19
6	трасологічна експертиза	19

Індекс популярності Google Trends: 100 — найчастіший запит періоду, решта — у відсотках від нього. Абсолютної кількості пошуків Google не оприлюднює. Найшвидше зростали запити: «дактилоскопічна експертиза» (+350 %), «експертиза проектної документації» (+250 %), «військово лікарська експертиза» (+130 %).

У ЖУРНАЛІ

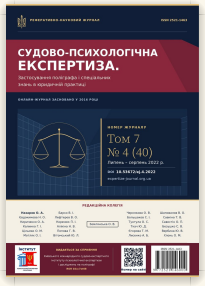
Матеріали цього номера, які читачі відкривали найчастіше, — кількість переглядів їхніх сторінок на сайті журналу станом на 06.11.2026:

№	Матеріал	Переглядів
1	*Верховний Суд* Уразливий та безпорадний стан особи: документи, правова позиція ВС, поняття, ознаки, особливості кваліфікації уразливого та безпорадного стану особи в судовому процесі, кримінальному праві в Україні	5 530
2	19 серпня 2022 року директором Одеського науково-дослідного інституту судових експертиз призначено Кішка Дмитра Івановича (наказ Міністерства юстиції України №3486/5 від 18.08.2022 року)	3 196
3	3 нагоди пам'яті та віддання шани найвідомішому поліграфологу 21 століття Кліву Бакстеру (помер 24.06.2013), відкриття якого призвели до революції у світі досліджень на поліграфі – для українських поліграфологів буде проведений пам'ятний Вебінар ISOPE	2 258
4	04 липня – День судового експерта України	1 811
5	Порівняння найкращих у світі технологій оцінки надійності і виявлення прихованої інформації – класичного і сучасного поліграфів EyeDetect	1 792

Лічильник сайту журналу рахує всі відкриття сторінки матеріалу від дня її оприлюднення. Перегляди саме за період виходу номера журнал фіксує з листопада 2026 р.

Станьте автором журналу. Редакція приймає статті науковців, судових експертів, адвокатів, психологів і здобувачів наукових ступенів з юридичної психології, судово-психологічної експертизи, застосування поліграфа та спеціальних знань у юридичній практиці. Публікація безкоштовна, статтям редакція присвоює DOI, а читають їх ті, хто щодня працює в судах. Приєднуйтеся до спільноти судових експертів і дослідників: вимоги до статей і тез див. у розділі «Вимоги до оформлення»[22].

Потрібен судовий експерт? Якщо у справі, яку розглядає суд, виникли питання, що потребують спеціальних знань у галузі психології, зокрема щодо моральних страждань, психологічного стану учасника процесу, інтересів дитини чи психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа, зверніться до редакції. Допоможемо визначитися з видом експертизи, сформулювати питання експертові й знайти фахівця з належною кваліфікацією. Запит — через форму «Консультація» на сайті журналу[23] або за телефоном +38 (093) 476-72-60.

Як цитувати номер

Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці : реферативно-науковий online журнал. 2022. Т. 7, № 4 (40). 62 с. DOI: https://doi.org/10.53672/ej.4.2022. URL: https://expertize-journal.org.ua/nomera/19812-2022-4-45.

References

1. Pro metu stvorennia Internet-vydannia [On the Purpose of Creating the Online Publication]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/o-celyah (onovlena versiia vid 29.06.2022). [in Ukrainian].

2. Kyivskyi mizhnarodnyi sudovo-ekspertnyi instytut psykholohichnoi ekspertyzy i doslidzhen na polihrafi [Kiev International Forensic Expert Institute of Psychological Expertise and Researchs on Polygraph, LLC] : zapys u reiestri naukovykh orhanizatsii Research Organization Registry (ROR). URL: https://ror.org/02xc7et08 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

3. Vytiah z Yedynoho derzhavnoho reiestru veteraniv viiny vid 31.10.2026 № 31102026-00003569 [Extract from the Unified State Register of War Veterans of 31.10.2026 No. 31102026-00003569] : vidomosti pro subiekta veteranskoho pidpryiemnytstva (Nazarov Oleh Anatoliiovych) / Ministerstvo u spravakh veteraniv Ukrainy. Opryliudneno na storintsi "Pro naukovo-referatyvne vydannia" saitu zhurnalu. URL: https://expertize-journal.org.ua/o-nauchnom-izdanii (onovlena versiia vid 08.11.2026). [in Ukrainian].

4. Redaktsiina kolehiia [Editorial Board]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/redaktsijna-kolegiya (onovlena versiia vid 09.11.2026). [in Ukrainian].

5. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi [Forensic Psychological Examination. Application of Polygraph and Special Knowledge in Legal Practice]. 2022. Vol. 7, No. 4 (40). DOI: https://doi.org/10.53672/ej.4.2022. [in Ukrainian].

6. DSTU 3017:2015. Informatsiia ta dokumentatsiia. Vydannia. Osnovni vydy. Terminy ta vyznachennia poniat [Information and Documentation. Publications. Main Types. Terms and Definitions]. [Chynnyi vid 2016-07-01]. Vyd. ofits. Pp. 4.14.2.2, 4.14.2.7. Referaty prats, opryliudnenykh ranishe, podano iz zaznachenniam imeni avtora ta dzherela zapozychennia vidpovidno do p. 1 ch. 2 st. 22 Zakonu Ukrainy "Pro avtorske pravo i sumizhni prava" vid 01.12.2022 № 2811-IX; akty orhaniv derzhavnoi vlady ta ofitsiini dokumenty sudovoho kharakteru ne okhoroniaiutsia avtorskym pravom (p. 3 ch. 1 st. 8 tsoho Zakonu). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

7. Alphonse Bertillon. Britannica. URL: https://britannica.com/biography/Alphonse-Bertillon (data zvernennia: 04.11.2026).

8. OHCHR, "Ukraine: civilian casualty update" (storinka: "Ukraine: Civilian casualties as of 28 August 2022"). URL: https://ukraine.un.org/en/download/114941/196929 (data zvernennia: 04.11.2026).

9. Ofis Heneralnoho prokurora zadokumentuvav 14 134 zlochyny proty natsbezpeky Ukrainy [The Office of the Prosecutor General Has Documented 14,134 Crimes Against the National Security of Ukraine]. ArmiiaInform. 2022. 26 serp. URL: https://armyinform.com.ua/2022/08/26/ofis-generalnogo-prokurora-zadokumentuvav-14-134-zlochyny-proty-naczbezpeky-ukrayiny/ (data zvernennia: 08.11.2026). [in Ukrainian].

10. Ukraine Recovery and Reconstruction Needs Estimated $349 Billion. World Bank : press release. 2022. 9 Sept. URL: https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2022/09/09/ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-estimated-349-billion (data zvernennia: 08.11.2026).

11. Yak vyznachatymut shkodu ta zbytky za zruinovane maino: ziavylasia metodyka [How Damage and Losses for Destroyed Property Will Be Determined: A Methodology Has Appeared]. ArmiiaInform. 2022. 10 serp. URL: https://armyinform.com.ua/2022/08/10/yak-vyznachatymut-shkodu-ta-zbytky-za-zrujnovane-majno-zyavylasya-metodyka/ (data zvernennia: 08.11.2026). [in Ukrainian].

12. DSNS Ukrainy. Kinolohy DSNS zi sluzhbovymy sobakamy pratsiuiut na mistsi rosiiskoho raketnoho udaru po Vinnytsi 14 lypnia 2022 r [Dog Handlers of the State Emergency Service with Service Dogs Working at the Site of a Russian Missile Strike on Vinnytsia on 14 July 2022] : fotohrafiia (litsenziia CC BY 4.0). Wikimedia Commons. URL: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Vinnytsia_missile_strike,_2022.07.14,_22.00_SESU_report_(3).jpg (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

13. DSNS Ukrainy. Natsionalnyi universytet korablebuduvannia imeni admirala Makarova v Mykolaievi pislia rosiiskoho obstrilu vrantsi 15 lypnia 2022 r [Admiral Makarov National University of Shipbuilding in Mykolaiv After Russian Shelling on the Morning of 15 July 2022] : fotohrafiia (litsenziia CC BY 4.0). Wikimedia Commons. URL: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Admiral_Makarov_National_University_of_Shipbuilding_after_Russian_shelling,_2022-07-15_(04).jpg (data zvernennia: 09.11.2026). [in Ukrainian].

14. Chotyry roky pravosuddia v umovakh viiny — chernihivska suddia Liubov Kharechko bula rozstriliana rosiiskymy viiskovymy [Four Years of Justice in Wartime: Chernihiv Judge Liubov Kharechko Was Shot Dead by Russian Soldiers]. Rada suddiv Ukrainy : ofitsiinyi vebsait. 2026. 24 liut. URL: https://rsu.gov.ua/ua/news/cotiri-roki-pravosudda-v-umovah-vijni-cernigivska-sudda-lubov-harecko-bula-rozstrilana-rosijskimi-vijskovimi (data zvernennia: 05.11.2026). [in Ukrainian].

15. Vytiah z protokolu zahalnykh zboriv suddiv Chernihivskoho apeliatsiinoho sudu vid 08 zhovtnia 2018 roku [Extract from the Minutes of the General Meeting of Judges of the Cherni-

hiv Court of Appeal of 8 October 2018]. Chernihivskyi apeliatsiinyi sud : ofitsiinyi vebsait. URL: https://cna.court.gov.ua/sud4823/inshe/1/protokol08 (data zvernennia: 06.11.2026). [in Ukrainian].

16. Obrano zastupnyka holovy sudu ta sekretariv sudovykh palat [Deputy Chief Judge and Secretaries of the Judicial Chambers Elected]. Chernihivskyi apeliatsiinyi sud : ofitsiinyi vebsait. 2021. 7 zhovt. URL: https://cna.court.gov.ua/sud4823/pres-centr/general/1191100/ (data zvernennia: 06.11.2026). [in Ukrainian].

17. U Chernihivskomu AS zminyvsia holova [The Chief Judge of the Chernihiv Court of Appeal Has Changed]. Zakon i Biznes. 2024. 25 zhovt. URL: https://zib.com.ua/ua/163820.html (data zvernennia: 06.11.2026). [in Ukrainian].

18. Uzahalnennia sudovoi praktyky [Generalisation of Case Law] / sekretar sudovoi palaty u tsyvilnykh spravakh L. K. Kharechko. Apeliatsiinyi sud Chernihivskoi oblasti : ofitsiinyi vebsait. 2018. 3 trav. URL: https://cna.court.gov.ua/sud2590/5864/477027/ (data zvernennia: 06.11.2026). [in Ukrainian].

19. Suddiu z Chernihova vbyly pry sprobi evakuatsii [Judge from Chernihiv Killed While Trying to Evacuate]. Sudovyi reporter : vebsait. 2022. 4 berez. URL: https://sudreporter.org/suddyu-z-chernigova-vbyly-pry-sprobi-evakuacziyi/ (data zvernennia: 05.11.2026). [in Ukrainian].

20. Kharechko L. K. Moi virshi — tse kryk dushi [My Poems Are the Cry of the Soul] : zbirnyk poezii / Liubov Kharechko. Chernihiv : [s. n.], 2026. 56 s. : il., fot. DOI: https://doi.org/10.53672/ej.6.2026.01. URL: https://expertize-journal.org.ua/books/19828-kharechko-moi-virshi-tse-kryk-dushi (onovlena versiia vid 06.11.2026). [in Ukrainian].

21. Google Trends : poshukovyi termin «ekspertyza», Ukraina, 01.07.2022–31.08.2022 [Google Trends: Search Term “ekspertyza”, Ukraine, 01.07.2022–31.08.2022]. URL: https://trends.google.com/trends/explore?date=2022-07-01%202022-08-31&geo=UA&q=%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B8%D0%B7%D0%B0&hl=uk (data zvernennia: 06.11.2026). [in Ukrainian].

22. Vymohy do oformlennia statei i tez [Requirements for Articles and Abstracts]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/vimogi-do-oformlennya (onovlena versiia vid 08.11.2026). [in Ukrainian].

23. Konsultatsiia: zapyt na provedennia sudovoi psykholohichnoi ekspertyzy, doslidzhennia [Consultation: Request for a Forensic Psychological Examination or Study]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/konsultacia (onovlena versiia vid 28.10.2023). [in Ukrainian].

Відомості про журнал

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Назва: реферативно-науковий журнал «Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці» (Forensic Psychological Examination. Application of Polygraph and Special Knowledge in Legal Practice). Електронне (online) видання.

Ідентифікатори: ISSN 2521-1463 (Online); штриховий код EAN-13 для періодичних видань 9772521146000; державний український ідентифікатор медіа R40-05509 (рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення від 26.09.2024 № 2785); префікс DOI 10.53672 (Crossref).

Засновник і видавець: кандидат психологічних наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва Назаров Олег Анатолійович. Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції серія ДК № 8355 від 09.06.2025.

Видається за сприяння ТОВ «Київський міжнародний судово-експертний інститут психологічної експертизи і досліджень на поліграфі»; міжнародний ідентифікатор наукової організації ROR 02xc7et08.

Галузь: юридичні, психологічні науки. Періодичність: 1 раз на два місяці. Мови видання: українська, англійська.

Увага! Електронне видання не внесено до затвердженого Міністерством освіти і науки України переліку наукових фахових видань України.

ІСТОРІЯ ВИДАННЯ

Журнал засновано у травні 2016 р. кандидатом психологічних наук, доцентом, експертом-поліграфологом, правознавцем О. А. Назаровим на базі інформаційно-правового вебсайту з метою популяризації можливостей судово-психологічної експертизи, застосування поліграфа та інших спеціальних знань у юридичній практиці. Редакційну колегію сформовано у квітні 2017 р. під час ISSN-реєстрації видання.

БАЗИ ДАНИХ, РЕЄСТРИ ТА БІБЛІОТЕКИ

Реєстр суб'єктів у сфері медіа; Google Scholar; ISSN International Centre — ISSN Portal; Crossref; Scilit (MDPI); Відкритий український індекс цитувань (OUCI, ДНТБ України); ICI World of Journals (Index Copernicus, паспорт журналу); Реєстр наукових видань України (УкрІНТЕІ); Polska Bibliografia Naukowa (PBN). Інші каталоги: ResearchBib.

ПОЛІТИКА ВІДКРИТОГО ДОСТУПУ

Видання практикує політику негайного відкритого доступу до опублікованого змісту, підтримуючи принципи вільного поширення наукової інформації та глобального обміну знаннями задля загального суспільного прогресу.

КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ

Поштова адреса: 01001, м. Київ-1, вул. Хрещатик, 22, абонентська скринька В-62. Засновник — видавець: тел. +38 (093) 476-72-60; e-mail: nazarovua@ukr.net. Заступники головного редактора: д-р психол. наук, професор Євдокимова Наталя Олексіївна (yevdokymova@ukr.net); д-р юрид. наук, професор Кириченко Олександр Анатолійович (alankir23@ukr.net). Сайт: expertize-journal.org.ua; e-mail редакції: info@expertize-journal.org.ua.

ЕЛЕКТРОННЕ НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці

2022. Том 7, № 4 (40)
липень–серпень 2022 року

Реферативно-науковий online журнал

Засновник, видавець, відповідальний за випуск — Назаров О. А.

Видається за сприяння Київського міжнародного судово-експертного інституту психологічної експертизи і досліджень на поліграфі (ROR 02xc7et08).

Формат А4 (210×297 мм). Гарнітура Source Serif 4. Обсяг 62 с.

DOI 10.53672/ej.4.2022. Ідентифікатор медіа R40-05509. ISSN 2521-1463 (Online).

Видавник Назаров О. А. Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції серія ДК № 8355 від 09.06.2025.

01001, м. Київ-1, вул. Хрещатик, 22, а/с В-62. Тел. +38 (093) 476-72-60. E-mail: nazarovua@ukr.net

expertize-journal.org.ua